

Vallásszabadság ma Magyarországon: Alapjog vagy kiváltság?

OTDK dolgozat

Jelige: szuverén

2014.

Tartalom

I. Bevezetés	3
II. Elvárások a vallásszabadság, a semlegesség és a diszkrimináció tilalom dimenziójában	4
III. A törvény keletkezésének körülményei	6
IV. Az elérni kívánt célok	8
V. A törvény vitatott elemei	13
1. A vallás fogalmának meghatározása	13
2. Az elismerés feltételei	15
3. Újbóli nyilvántartásba vételi eljárás vagy elismerési eljárás.....	18
4. Az érdemi jogorvoslat hiánya.....	22
VI. Kétszintes szabályozás	23
1. Bevert egyházak kitüntetett szerepe és jogosultságai	24
2. Vallási tevékenységet végző szervezetek működésének kérdései és jogosultságai	27
VII. A Magyar Keresztény Mennonita Egyház és mások kontra Magyarország ügy	28
VIII. Összegzés – Javaslatok.....	32
IX. Felhasznált irodalom jegyzéke	35
X. Felhasznált jogforrások	37
XI. Felhasznált jogesetek	40
XII. Felhasznált elektronikus források	40

„Szabad egyház szabad államban, ez az én jelszavam. Ebből indulok ki, s ami ezzel ellenkezik, azt sem liberálisnak, sem a vallások jogegyenlőségével megférőnek nem tartom.”

– Deák Ferenc

"A legfontosabb az a tolerancia, amit a társadalom és az állam mutat az egyén iránt. Amikor az állam válik a legfontosabbá, és az egyén csak egy gyenge akaratú bábu, akkor minden valamire való érték elvész."

- Albert Einstein

I. BEVEZETÉS

Dolgozatomban a vallásszabadság aktuális magyarországi problémáit vizsgálom meg. Az elemzés fókuszában az Alaptörvény és a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI törvény áll (továbbiakban Ehtv.), amely Magyarország közjogi átalakulásának forgatagában sok más sarkalatos törvény mellett született meg.

Először felvázolom a vallásszabadság alapjogának, a semlegesség elvének és a diszkrimináció tilalmának egy demokratikus jogállamban elvárt kereteit. Ezután a törvény keletkezésének körülményeit és az elérni kívánt célokat helyezem vizsgálódásom középpontjába.

Továbbá a törvény hiányosságaira szeretném felhívni a figyelmet, különös tekintettel az olyan problematikusnak tekinthető elemekre, mint a vallás fogalmának meghatározása, az egyházalapítás feltételei, az újra-elismerési eljárás vagy elismerési eljárás, valamint az érdemi jogorvoslat hiánya.

Megkérdőjelezem, hogy a törvény szellemében beszélhetünk-e mindenkit megillető alapjogról. Másrészt felvázolom, hogy a jelenlegi szabályozás a kormány és az általa preferált egyházak érdekeit veszi figyelembe, szembeállítva a kétszintes szabályozásban megjelenő bevett egyházak és a kirekesztett felekezetek jogait.

Végkövetkeztetésként az állam „elveszejtett” semlegességét keresem és javaslatként néhány módosítási lehetőséget vázlok fel, amelyek nézeteim szerint a vallásszabadság

érvényesülése érdekében elmozdítanak az illiberális demokrácia kerekét a liberális demokrácia felé.

Mindezekhez az Emberi Jogok Európai Bíróságának (továbbiakban: EJEB) esetjogát hívom segítségül, annak határozataiban a lelkiismereti és vallásszabadság jogának érvényesülése érdekében kimunkált alapelveknek tekinthető európai minimumot, amelynek egy demokratikus jogállamban érvényesülnie kellene. Külön fejezetben mutatom be a Magyar Keresztény Mennonita Egyház és mások kontra Magyarország ügyben hozott strasbourgi ítélet azon elemeit, amelyek az elvárt európai minimumot tovább erősíthetik.

Azért választottam az EJEB joggyakorlatát, mert a bíróság feladata betartatni az Emberi Jogok Európai Egyezményében (továbbiakban: EJEE) deklarált jogokat, melyeknek érvényesülése Magyarországtól is elvárt kíváncságot, hiszen hazánk 1993-ban törvényben¹ hirdette ki az EJEE-t és nyolc kiegészítő jegyzőkönyvet, amelyek így a belső jog részévé váltak.²

II. ELVÁRÁSOK A VALLÁSSZABADSÁG, A SEMLEGESSÉG ÉS A DISZKRIMINÁCIÓ TILALOM DIMENZIÓJÁBAN

A vallásszabadság alapvető emberi jog, amely három egymással szorosan összefüggő részjogosultságokból áll: a hit és a meggyőződés szabadsága, a vallásgyakorlás szabadsága, beleértve a negatív vallásszabadságot, illetve a vallási gyülekezési és egyesülési szabadság.³ Ha bármelyik elem hiányzik, az a gyakorlatban az alapjog sérelmét okozza.

A vallásszabadságot, mint a lelkiismereti szabadság speciális esetét, mint széles körben elismert emberi jogot, számos kiemelt nemzetközi jogi dokumentum védi példának okáért: az Emberi jogok Egyetemes Nyilatkozata (18. cikk), a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (18. cikk), az Emberi Jogok Európai Egyezménye (9. cikk), és az Európai Unió Alapjogi Chartája (10. cikk). Emellett az EJEB. ítélkezési gyakorlatában mind a vallásszabadság mind a diszkrimináció tilalom kiemelten kezelt területek.

¹ 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről.

² KARDOS Gábor: *Az emberi jogokat védő nemzetközi jogi intézmények*. In: Halmai Gábor, Tóth Gábor Attila (szerk.): *Emberi Jogok*. Bp., Osiris Kiadó, 2008, 161.

³ 4/1993. (II. 12.) AB határozat, SÁRI János, SOMODY Bernadette: *Alapjogok: Alkotmánytan II.* Bp. Osiris Kiadó, 2008, 152-153.

Továbbá egy demokratikus jogállamban elvárt, hogy az állam megfeleljen a semlegesség elvének, az az nem preferálhat egyetlen világnézetet sem, minden személyes választásnak egyenlőnek kellene lennie függetlenül a tartalmuktól, hiszen nem egy erkölcsileg közömbös elvárásról van szó, hanem az emberi méltóságból következő morális elvről.⁴

Az EJE. a semlegesség és pártatlanság követelményét, az adott tagállam nemzeti hagyományainak megőrzése mellett is betartandónak véli és megköveteli, hogy a vallási közösségekre vonatkozó jogszabályok összessége a hátrányos megkülönböztetéstől mentes legyen.⁵

Jogi szempontból az egyenlőség, illetve a diszkrimináció tilalom lényegében ugyan azon érem két oldalát jelenti, az egyenlőséghez való jog az egyén alanyi joga, a diszkrimináció tilalmának tiszteletben tartása pedig mások ez irányú kötelezettsége.⁶ Az emberek jogegyenlőségéből következnie kellene a szabadon létrehozott szervezetek egyenlő státuszának és, hogy önkénnytől mentesen járjanak el e jogi státusz odaítélésekor, ugyanis „a vallási közösségek közötti hierarchizálás eltérő súlyt ad a hátrányosan érintett felekezetekhez tartozó személyek vallási önkifejezési jogának, ami ellentmond a minden polgárt megillető egyenlő bánásmód alapvető elvének.”⁷ Az állam alkotmányos kötelezettsége, hogy csak valóban szükséges korlátozásokat érvényesítsen, hogy a közösség tagjai között a jogrendszer normái csak indokolt és ésszerű különbségeket tegyen ugyanis a mindenkit megillető emberi méltósághoz való jog magában rejti a méltóság egyenlőségét, vagyis a különböző vallási közösségek eltérő kezelése is korlátozza a közösségi vallásszabadságot.

Ildomos lenne, ha az állam olyan módot találna aktív szerepének kinyilvánítására a vallásszabadság biztosításában, amellyel elősegítené, egy olyan társadalmi-kulturális közeg fenntartását, amely kellő toleranciával segíti a szabad választást és a vallás gyakorlása számára megfelelő teret biztosít.⁸ Ennek megvalósulásához az államnak a vallásokkal

⁴ PACZOLAY Péter: *Lelkiismereti és vallásszabadság*. In: Halmai Gábor, Tóth Gábor Attila (szerk.): *Emberi Jogok*. Bp., Osiris Kiadó, 2008, 559.

⁵ UITZ Renáta: „Hogy ki egyház és ki nem” – Látlelet a magyar állam és az egyházak viszonyáról. *Fundamentum* 2011/3. 35.

⁶ SZEMESI Sándor: *A diszkrimináció tilalma az emberi jogok európai bíróságának gyakorlatában*. Bp., Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2009. 25.

⁷ KOVÁCS Kriszta: *Az egyenlőség felé: A hátrányos megkülönböztetés tilalma és a támogató intézkedések*. Bp., L'Harmattan Kiadó, 2012, 68.

⁸ SCHANDA Balázs: *A vallásszabadság és a lelkiismeret szabadsága*. In: SCHANDA Balázs, BALOGH Zsolt: *Alkotmányjog-Alapjogok*. PPKÉ Ják Budapest 2013, 150

kapcsoltban három elvet kell együttesen biztosítania – a szabadságot, az egyenlőséget és a semlegességet.⁹

III. A TÖRVÉNY KELETKEZÉSÉNEK KÖRÜLMÉNYEI

Az Ehtv. hatályos állapotának kialakítása egy bonyolult jogalkotási folyamat eredménye, amely az Alaptörvény hatálybalépésével vette kezdetét. Az Alaptörvény a korábbi alkotmányban lévő állam és egyház kapcsolatára az "elválasztva" helyett a "különváltan működnék" kifejezést használja. Önmagában ez a módosítás is jelzés értékűnek tekinthető a későbbiekben kialakított változásokat szemlélve.

A törvény elődjét¹⁰ még hatályba lépése előtt az Alkotmánybíróság (továbbiakban AB) közjogi érvénytelenség miatt semmisítette meg.¹¹ A kétharmados többségű parlament erre reagálva tíz nap alatt elkészített egy új törvényt, ami tartalmilag alig különbözött az első koncepciótól.

Hatálybalépése után az 1990. évi IV. törvény¹² (továbbiakban Ltv.) értelmében a Magyarországon legálisan működő egyházak többsége elveszítette eredeti jogi státuszát, és csupán 14 egyházat ismert el a törvény bevett egyházként. Másfél hónap múlva további 13 felekezet nyerte vissza az elvesztett státuszát, annak ellenére, hogy ötször ennyi közösség fordult a parlamenthez elismerési eljárás keretein belül. Több forrásban ugyan 18 egyházat említene, de ez valószínűleg abból adódik, hogy 5 buddhista közösséget ismert el az állam, csak hogy ahhoz, hogy megfeleljenek az elismerési feltételeknek egyesülniük kellett. Fontos azt látni, hogy egy ilyen egyesülés nem könnyű az érintett vallási közösségek számára, hiszen alapvető hitbéli különbségek miatt már évszázadokkal ezelőtt a különválás mellett döntöttek.

Tehát annak ellenére, hogy a 13 vallási közösségen kívül sok más közösség is megfelelt a törvény által előírt feltételeknek, mégsem nyertek felvételt a „nagyok” közé,¹³ és

⁹ AUDI Robert: *Democratic Authority and the Separation of Church and State*. New York, Oxford University Press, 2011, 40.

¹⁰ 2011. évi C. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról.

¹¹ 164/2011. (XII. 20.) AB határozat.

¹² 1990. évi IV. törvény a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról.

¹³ 2012. (II. 29) OGY határozat.

az elutasított felekezetek csak az elutasító döntéstől számított egy év elteltével kérelmezhetik újra az egyházi státusz megszerzésére irányuló eljárást, addig kénytelenek egyesületi keretek között működni.

A kirekesztett felekezetek egy része az AB- hoz fordult jogorvoslatért. Az AB döntésében¹⁴ megsemmisítette az Átmeneti rendelkezések 21. cikk (1) bekezdését,¹⁵ majd a 6/2013. (III. 1.) AB határozatban visszamenőleges hatállyal állította vissza a jogfosztott egyházak státuszát, de az egyháztörvény újabb módosítása,¹⁶ amely egyrészt válasz volt a Velencei Bizottság¹⁷ véleményére is, még inkább növelte a különbségeket az elismert és a jogfosztott egyházak között.

A különböző státuszból adódó helyzet mellett érdemes azt is szemügyre venni, hogy az átmeneti időszakban, amíg egyes egyházak az Országgyűlés (továbbiakban: OGY.) döntésére vártak, hiányoztak a megfelelő átmeneti szabályok, ami ellentétes a Velencei Bizottság irányelveivel.¹⁸ Az AB. által megsemmisített jogszabályt az Alaptörvény átszabásával keltették új életre, figyelmen kívül hagyva a jogforrási hierarchiát, egy kétharmados törvényhez igazították Magyarország első számú jogforrását. Továbbá kizárták annak a lehetőségét, hogy az AB. azon módosításokat vizsgálja, amelyek ugyan eljárási szempontból hibátlanok, de az alkotmány identitásához tartozó rendelkezéseket sértenek vagy éppen ellentétesek az AB korábbi határozataiban kimunkált alkotmányos tradíciókkal.

Dolgozatom fókuszában az általam leginkább problematikusnak érzett Ehtv. elemeket vizsgálom, de érdemes figyelembe venni azt is, hogy a törvény mellett maga az Alaptörvény is elkötelezett lett a keresztény értékek mellett. Éppen emiatt súlyos ellentmondások szövik át Magyarország legjelentősebb jogforrását, mert egyszerre „kívánja garantálni” a lelkiismereti- és vallásszabadságot, és ugyanakkor uralkodóvá tenni az egyik vallást intézményesített privilégiumok formájában, megalázó alávetettséget és jogfosztást

¹⁴ 45/2012. (XII.29.) AB határozat.

¹⁵ Az Országgyűlés az egyházakra vonatkozó részletes szabályokat meghatározó sarkalatos törvényben megállapítja az elismert egyházakat, valamint meghatározza a további elismert egyházként való elismerés feltételeit. Sarkalatos törvény előírhatja, hogy az egyházként való elismeréshez meghatározott idejű működés, meghatározott taglétszám, a történelmi hagyományok és a társadalmi támogatottság figyelembevétele szükséges.

¹⁶ 2013. évi CXXXIII. törvény a vallási közösségek jogállásával és működésével kapcsolatos törvényeknek az Alaptörvény negyedik módosításával összefüggő módosításáról.

¹⁷ A Velencei Bizottság véleménye az Alaptörvény 4. módosításáról (amelyet a 95. plenáris ülésén fogadott el (Velence 2013. június 14-15.)). [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2013\)012-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2013)012-e) (2013.09.30.)

¹⁸ A Velencei Bizottság a vallással és hittel kapcsolatos törvényhozás felülvizsgálatára vonatkozó 2004-es irányelve (amelyet a Velencei Bizottság 59. plenáris ülésén fogadott el, (Velence, 2004. június 18-19)), II. F.1.

eredményezve.¹⁹ „Az alaptörvény a katolikus-keresztény államiséget, mint normatív programot jeleníti meg”, tehát azonosul vele, ami sokkal erősebben hat, mint például a Lengyel megoldás, ahol az alkotmány a kereszténységet az állam történelmi hagyományainak fontos részeként jeleníti meg anélkül, hogy elkötelezné magát annak erkölcsi és politikai elvei mellett, mert a keresztény értékekkel szinte azonos módon jeleníti meg az egyetemes emberi értékeket is.²⁰ Egy ilyen megoldás a világnézeti semlegesség irányába hatna a magyar Alaptörvény esetében is.

IV. AZ ELÉRNI KÍVÁNT CÉLOK

Az Ehtv. sarkalatos volta jelentősen megváltozott, ugyanis amíg a régi szabályzás magát a lelkiismereti- és vallásszabadság jogának szabályozását kötötte többletminőséghez, addig az új szabályozás mintha az alapjog alanyi oldalát kevésbé tartaná érdemesnek a kétharmados szabályozásra, mert csak az egyházakra vonatkozó rendelkezések kerültek sarkalatos törvény hatálya alá.²¹ Egyértelmű tehát, hogy az alapjog kollektív oldala került előtérbe.

A Kormány retorikájában elsődleges célként a rendteremtés jelent meg, mert, ahogy az több parlamenti vita során is elhangzott az Ltv. nagyvonalúsága lehetőséget biztosított a visszaélésekre. Előfordulhatott, hogy néhány egyház kihasználta a törvény adta lehetőségeket és visszaélt a gazdasági előnyökkel,²² viszont a törvény lehetőséget biztosított arra, hogy az ügyész eljárjon a gyanúba keveredett egyházakkal szemben.²³ Ilyen „eljárások nem indultak, így jogi értelemben pusztán az alapos gyanú volt megállapítható.”²⁴ Az ilyen típusú visszaélések felmerülése esetén a jogalkotási törvény²⁵ előírja, hogy a Kormány készíttessen előzetes hatásvizsgálatot. A hatásvizsgálat elkészítése elmaradt,

¹⁹ TÓTH Gábor Attila: *Életfogytig szabadláb: Alkotmányjogi karcolatok*. Bp., Élet és Irodalom, 2011. 282.

²⁰ TÓTH Gábor Attila: *A jogok törvénye: Értekezés az alkotmányos szabadságról*. Bp., Gondolat Kiadó, 2014. 245-247.

²¹ KUKORELLI István: Az Alaptörvény és az egyházakról szóló sarkalatos törvény kapcsolata. In: ERDÉLYI László (szerk.), *Egyházügyi, vallásszabadsági tudományos konferencia. Konferenciakötet*, Bp., „Boldog Élet” Alapítvány, 2011, 25-27. TÓTH: *A jogok törvénye...* i.m. 244.

²² Uitz: „Hogy ki egyház...” i.m. 29.

²³ 1990. évi IV. törvény 20§ (2.) bekezdés.

²⁴ SZATHMÁRY Béla: *Az egyházakra vonatkozó szabályozás átalakulása*. MTA TK Jogtudományi Intézet, 2014, 1-2. http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2014_11_Szathmary.pdf (2014.05.05.)

²⁵ 2010. évi CXXX törvény a jogalkotásról 17.§ (1)-(2).

annak ellenére, hogy bizonyosságot adhatott volna az állítólagos „bizniszegyházak” létének. Ennek következtében sem a visszaélések gyakoriságát, sem a megoldás hatékonyságát sem lehetett felmérni.

„Sőt egy valóban objektív felmérés azt támasztaná alá, hogy a kisegyházak döntő többségének jelentős hatása van például a társadalmi kohézió és a szolidaritásra készítés erősítésében, a társadalom szövetének – kevéssé látványos, ám valós mértékű – megújításában.”²⁶

A jogfosztás következtében az állam stigmatizálta a vallási közösségek döntő többségét és az általa teremtetett atmoszférában a társadalom sokkal inkább befogadóvá válik a kis egyházakkal kapcsolatos negatív sztereotípiákra, előítéletekre. Egy demokratikus berendezkedésű állam esetében a bűnbakképzés nem elfogadható módszer céljai megvalósítása érdekében. Központi állításuk, miszerint a kisegyházak célja az adófizető magyar emberek megkárosítása,²⁷ tökéletes eszköz arra, hogy a lefelé irányuló társadalmi mobilitást, a gazdasági válságot, a fokozott munkanélküliséget és úgy általában a gazdasági elégedetlenséget kihasználják az előítéletek tudatosítására, hiszen a társadalmi környezet ezen elemei mind pozitívan korrelálnak az előítéletességgel.²⁸ Ráadásul nagyon egyoldalú a kétharmados többségű parlament kérdéshez való viszonyulása, tudniillik visszasságok nem csak a kisegyházaknál fordulhatnak elő, nem kifejezetten az ő specialitásuk.

Az úgynevezett „biznisz - egyházak” kiszűrésének okaként megjelent továbbá a közkerölcs védelme is. Egy demokratikus jogállamban, a törvények kellően objektíven tudják szabályozni a közbiztonság, a közegészség érvényesülését, és jobb esetben az alapvető jogok védelme biztosított, oly módon, hogy az alapjogok összeütközése esetében mérlegelik az egyik alapjog korlátozásának következményeit. Tehát e törvényi védelem jó esetben csak szükséges mértékig jelenti a vallásszabadság korlátozását. A közkerölcs esetében a törvények viszont, nem tudnak kellően tárgyilagosak lenni, ezért a közkerölcs klauzula nem alkalmazható a vallásszabadság korlátozására, mert egy rendkívül bizonytalan és történelmileg gyakran változó kategóriáról van szó, amely alatt leggyakrabban partikuláris erkölcsi koncepciót értenek, háttérbe szorítva más erkölcsi felfogásokat. A legtöbb világvallás története erről tanúskodik, kialakulásukkor olyan erkölcsi elveket

²⁶ RIXER Ádám, Fórum. *Fundamentum* 2011/3. 69.

²⁷ Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság nyilatkozata.
<http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/egyhazi-nemzetisegi-es-civil-tarsadalmi-kapcsolatokert-felelos-allamtitkarsag/hirek/a-strasbourg-birosag-nem-vette-figyelembe-a-magyarorszag-i-jogszabalyvaltozasok-tartalmat> (2014.09.13.)

²⁸ ALLPORT Gordon W.: *Az előítélet*. Fordította CSEPELI György, Bp., Osiris Kiadó, 1999. 431-432.

követtek, amelyek jelentősen eltértek koruk általánosan elfogadott erkölcsi elveitől, kiváló példa a kereszténység vagy a protestantizmus létrejötte Európában.²⁹ Ezért a közerkölcs, mint eszköz nem alkalmazható a vallásszabadság korlátjaként, mert a világnézetek versenyébe való beavatkozáshoz vezet, amelytől az államnak tartózkodnia kellene.

További indok volt, hogy a közel tízmilliós Magyarországon európai viszonylatban az egyházak száma túl magas és ebből automatikusan a joggal való visszaélésre következtek.³⁰ A mennyiségi kifogás nem szerencsés az európai államokkal való összehasonlítás tükrében, mert figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy az egyes államok történelmi hagyományai sok esetben mennyire eltérnek egymástól, éppen emiatt a nemzeti jogok közötti összehasonlítás lehetetlen ott ahol nincsenek egymásnak megfeleltethető egyházi jogi személyek, így egy-egy jogintézmény különböző helyeken, különböző időkben nagyon eltérő valóságot takarhat.³¹

Másrészt tévesnek bizonyult a 300 fölötti egyházszám hangoztatása. Ha megvizsgáljuk a 2010. évi Szja 1 %-ának a 2011. évi adózói rendelkezéséről az egyházak és a kiemelt költségvetési előirányzatok számára a felajánlott összeget, akkor láthatjuk, hogy a valódi szám –187- sokkal alacsonyabb.³² A Nemzeti Adó és Vámhivatal hivatalos dokumentuma mellett meglepő kutatási eredményekről számolt be nyílt levelében David Baer evangélikus professzor,³³ aki megvizsgálta az Alkotmánybíróság által rendelkezésre bocsájtott bejegyzett egyházak listáját. A lista 366 egyházat tartalmaz, de ennek oka, hogy a listán egyházként lettek feltüntetve egyes egyházakhoz tartozó vallási intézmények is pl. a Magyar Kurír Szerkesztősége (katolikus újság), a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia és külön feltüntetve annak titkársága, vagy éppen a Református Egyház Zsinata. Éppen azon egyházak vallási intézményei emelték meg az egyházak valós számát, amelyek elismert egyházi státuszt kaptak.

²⁹ FÖLDESI Tamás: Meditáció a vallásszabadságról. *Társadalmi szemle*, 1994. 2. szám. 24-25.

³⁰ UITZ Renáta: From Freedom of Religion and Churches: Archeology in a Constitution-making Assembly. In: TÓTH Gábor Attila (ed.): *Constitution for a Disunited Nation. On Hungary's 2011 Fundamental Law*. CEU Press, Budapest and New York, 2012. 213-214.

³¹ SCHANDA Balázs: Állami egyházjog a bővülő Európai Unióban. *Jura*, 2003/2. 92.

³² Kimutatás a 2010. évi Szja 1 %-ának a 2011. évi adózói rendelkezéséről az egyházak és a kiemelt költségvetési előirányzatok számára a felajánlott összeg szerint csökkenő sorrendben. http://nav.gov.hu/data/cms226637/17_melleklet_OGY_2011.pdf (2013.03.08.)

³³ A Texan Lutheran University filozófia és teológiaprofesszora.

Kutatásainak további eredménye egy 2007-es nyilvántartás, amit az Oktatási és Kulturális Minisztérium adott ki, amely 159 különálló egyházat sorolt fel.³⁴ Úgy tűnik, hogy a magas szám hangoztatása az Ehtv.t népszerűsítő kampány része volt, tudatosítani kívánták, hogy a régi törvény túlságosan megengedő, ezért a változtatás szükséges lépésnek tekinthető.

Az új szabályozás szükségességének egy másik igazolása volt, hogy kifejezésre juttassák egyes egyházak történelmi szerepét és elszenvedett igazságtalanságait.³⁵ Ez azért furcsa, mert az Ehtv. elfogadásáig is beszélhettünk egyfajta kétszintűségről, hiszen az állam egyes történelmi egyházakkal külön megállapodást kötött: 1997-ben a katolikus egyházzal, majd ehhez hasonló megállapodást kötött a többi történelminek tekintett egyházakkal is.³⁶ Ezek a megállapodások lehetővé tették, hogy ezen egyházak társadalmi-történelmi szerepét figyelembe véve nagyobb figyelmet kapjanak az államtól anélkül, hogy ezzel a kisebb vallási közösségek teljesen ellehetetlenültek volna.

Az AB. a 4/1993. (II. 12.) határozatában is kimondta, hogy az állam az egyes egyházak történelmi szerepét igenis figyelembe veheti, addig a pontig, amíg nem sérti az egyházak egyenlőként kezelésének elvét. E megállapítást tökéletesen egészíti ki a Velencei Bizottság irányelve, mely kimondja, hogy „az olyan jogszabályok, amelyek elismerik a történelmi különbségeket abban a szerepben, amelyet a különböző vallások játszottak egy adott ország történetében megengedettek, amennyiben azokat nem használják fel hátrányos megkülönböztetés igazolására.”³⁷ Mindezen követelményekre tekintettel elmondható, hogy a történelmi vallások tudatos erősítése nem segít a vallási pluralitás fenntartásában, valójában kifejezetten ezzel ellentétes hatást vált ki.

Amikor az általam már ismeretett érvek sem minősültek elegendőnek, akkor napirendre került a magyarok identitás- érzete, a „valódi társadalmi szükségletek” kielégítése. Ezen érv alátámasztása végett a 2010-ben az egyházakhoz kerülő 1%-os

³⁴ SZABADOS Ádám: *Meglepő információk az egyháztörvénnyel kapcsolatban.*
<http://divinity.szabadosadam.hu/?p=6756> (2012. 09.20.)

³⁵ UITZ: „Hogy ki egyház...” i.m. 29.

³⁶ 1056/1999. (V. 26.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Kormánya és a Magyarországi Evangélikus Egyház között 1998. december 7-én létrejött Megállapodás közzétételéről; 1057/1999. (V. 26.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Kormánya és a Magyarországi Református Egyház között 1998. december 8-án létrejött Megállapodás közzétételéről; 1058/1999. (V. 28.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Kormánya és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége között 1998. október 1-jén létrejött Megállapodás közzétételéről; 1045/2001. (IV. 20.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Kormánya és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége között 2000. december 21-én aláírt megállapodás közzétételéről.

³⁷ A Velencei Bizottság a vallással és hittel kapcsolatos törvényhozás felülvizsgálatára vonatkozó 2004-es irányelve (amelyet a Velencei Bizottság 59. plenáris ülésén fogadott el, (Velence, 2004. június 18-19))

adófelajánlásokra hivatkoztak, miszerint az adófelajánlások 91%-a ahhoz a 14 egyházhoz került, amelyek az elismert egyházak listáján szerepelnek.³⁸ Vizsgálódásom során összehasonlítottam a 14 elismert és a 13 második körös egyház, valamint a kirekesztett felekezetek 2010. évi 1%-os adóbevételeit és arra a megállapításra jutottam, hogy az elismert egyházak között több olyan egyház is szerepel, amelynél a jogfosztott táborban szereplő közösségnek többen adományozták oda az 1%-at. Meg kell említenem azt is, hogy a törvény módosítása következtében elismert további egyházak sem felelnek meg a társadalmi igények kielégítésének, ha a felajánlott 1%-ot veszem alapul. A legmeglepőbb adat számomra a második körben elismert Magyarországi Kopt Ortodox Egyház (82 felajánló) és a Szent Margit Anglikán/Episzkopális Egyház (74 felajánló) elismerése volt, ugyanis olyan egyházak nem kerültek be a „nagyok” közé, akik támogató táborba több esetben is meghaladta az 1000 főt, de az említett egyházak támogatóit mindenképpen.

Látható, hogy a hangoztatott célok megvalósítása nincs arányban annak következményeivel. Ha a visszaélés ténye bizonyított lenne, még akkor sem tartom elegendő indoknak az alapjog korlátozáshoz. Nem magát a szabadságot kellett volna korlátozni, hanem fellépni az egyedi jogsértések elkövetőivel szemben, mert egy pénzügyi jellegű bűncselekmény nem vezethető vissza vallási gyökerekig, azaz nem állhat fenn ok-okozati összefüggés egy vallás hittételei és egy elkövetett bűncselekmény között.³⁹ Ehhez kapcsolódóan az EBESZ/ODIHR vallásszabadság-ügyi tanácsadó testülete kifejtette, hogy egy vallási szervezetet felosztatni tagjainak esetleges jogellenes cselekményei miatt nagyon súlyos szankció, mert a vallási közösségek tagsága nem állandó és a kisebb és kevésbé ismert egyházak tevékenysége negatívabb megítélés áldozatává válhat, mint a nagy és ismert egyházaké.⁴⁰ Ennek hatására az állampolgárok egy része vallásgyakorlás szempontjából joggal érezheti magát másodrangú állampolgárnak.

A törvény negatív hatása a vallásszabadságra sokkal károsabb, mint a jogi visszaélések, amelyek megszüntetésére megalkották, lehettek volna sokkal egyszerűbb és kevésbé káros megoldások a valós diszfunkciók kiszűrésére.

A jogalkotó egyrészt figyelmen kívül hagyta, hogy „a társadalom és a vallás egyre kevésbé homogén, még kevésbé uniformis, és legkevésbé állandó,”⁴¹ másrészt azt a

³⁸ UITZ: *Freedom of Religion and...* i.m. 216.

³⁹ Schweitzer Gábor: Egyházak és jogállam – kérdések és remények. *Acta Humana*, 2000/39-40.

⁴⁰ UITZ Renáta: „Hogy ki egyház...” i.m. 27.

⁴¹ MÁTÉ-TÓTH András: *A vallásszabadság kortárs diskurzus.*

<http://forrasmedia.hu/vallasszabadsag/konferencia/eloadasok/Mate-Toth%20Andras.pdf> (2014.08.26.)

körülményt, hogy az anomáliák a visszaélések tekintetében nem az Ltv.-nek köszönhetőek, mert bár a finanszírozás sokcsatornás rendszerét alakította ki, de átláthatóak voltak az eltérő tevékenységre vonatkozó szabályok. Valójában az OGY által megalkotott kiváltságokra feljogosító egyéb törvények okozták a problémát, mert az egyedi elbírálás által nyújtható támogatások lehetőséget teremtettek az aktuálpolitikai ráhatásnak, az egyház-ffinanszírozási rendszert kiszolgáltatták a közösségi döntésekben rejlő veszélyeknek.⁴²

V. A TÖRVÉNY VITATOTT ELEMEI

Az Ehtv.-ben az állam a vallási közösségek számára jogalanyiságot biztosít abban az esetben, ha megfelelnek az általa meghatározott feltételeknek. Elöljáróban le kell szögezni, hogy ha az állam ugyanazt az alapjogot nem biztosítja minden, azonos alkotmányjogi megítélés alá tartozó csoportnak azonos normatív feltételekkel, vagyis egyesek felfogását előbbre valónak nyilvánítja másokénál, lényegében alapvető jog, a vallásszabadsághoz való jog szempontjából diszkriminál az emberek között.⁴³

A törvény általam leginkább problematikusnak vélt elemi közé tartozik: a vallás fogalmának meghatározása, az elismerés feltételeinek egy része, az újbóli nyilvántartásba vételi eljárás vagy elismerési eljárás és az érdemi jogorvoslat hiánya.

1. A vallás fogalmának meghatározása

„A vallási tevékenység olyan világnézethez kapcsolódó tevékenység, amely természetfelettire irányul, rendszerbe foglalt hitelvekkel rendelkezik, tanai a valóság egészére irányulnak, valamint sajátos magatartáskövetelményekkel az emberi személyiség egészét átfogja,” így határozza meg az Ehtv. II. fejezet (1) 3.§ a vallási tevékenységet (a vallást).

⁴² SZILÁGYI Bernadett: *Az egyházak finanszírozása*. Doktori értekezés. DEBRECENI EGYETEM MARTON GÉZA ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA, Debrecen, 2014, 35.
http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/szilagyibernadett-ertekezes.pdf (2014.09.20.)

⁴³ KOVÁCS: Az egyenlőség felé i.m. 68.

A definíció nem tekinthető újnak, ugyanis szinte szó szerint megegyezik egy közel 15 évvel ezelőtti törvényjavaslat fogalmi meghatározásával.⁴⁴ A törvényalkotók átvették a törvényjavaslat vallás definícióját, ami kifejezetten kedvez az úgynevezett „beveti” vallásoknak, mint például a keresztény vallásoknak, amelyek hangsúlyozzák a hivatalos hitvallást, de nehezen felelnek meg a meghatározásnak az úgynevezett „ortoprax”, más néven nem „könyvalapú” vallások, például a buddhizmus, amelyek középpontjában a vallási gyakorlat áll és kevésbé határoznak meg mérvadó hitvallást.⁴⁵

Bármennyire is szabatosan fogalmaz a törvény, nem képes pozitív módon felölelni a vallási tevékenység valamennyi lényegi elemét, de nem is lenne feladata az államnak, hogy teológiai kérdésekben döntsön,⁴⁶ és ezzel tartalmi alapú szelekciót hajtson végre az egyes világnézetek között, mert ez ellentétes a 4/1993 (II. 12.) AB határozat azon megállapításával, hogy „az állam nem foglalhat állást hitbéli igazságok kérdésében”, „nem tehet különbséget az egyes egyházak között azok társadalmi szempontú „értékessége” vagy „hasznossága” alapján”⁴⁷. Sőt az AB határozat a vallás meghatározásának elvont és minden vallásra és egyházra egyaránt alkalmazható körülírását követeli meg: legyen semleges és kellően tág, hogy a vallási pluralizmus ne sérülhessen.

Az EJEB is kimondta, hogy az állam semlegessége és pártatlansága nem egyeztethető össze olyan hatáskörrel, amely során vallási hittételek legitimációját mérlegelné az állam.⁴⁸ Célszerűbb lett volna megmaradni egy értelmezési keret

⁴⁴ T/3621 törvényjavaslat a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény módosításáról. <http://www.parlament.hu/irom36/3621/3621.htm>, (2013.03.08.), SCHANDA Balázs: Szakmai koncepció a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény módosítására. *Magyar Jog*, 2000/7, 10-17., KÖBEL Szilvia: A lelkiismeret- és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény módosítására irányuló törekvések 1990 és 2010 között. *Jura*, 2010/2, 145.

⁴⁵ TESTIMONY OF H. DAVID BAER, TEXAN LUTHERAN UNIVERSITY, FOR THE RECORD. <http://hungarianspectrum.wordpress.com/2013/03/20/testimony-of-h-david-baer-texan-lutheran-university-for-the-record/comment-page-1/> (2013.04.13.)

⁴⁶ SCHWEITZER Gábor: *Búcsú a felekezeti egyenjogúságtól?* <http://szuveren.hu/vendeglap/schweitzer-gabor/bucusu-a-felekezeti-egyenjogusagtol> (2012.10.02.)

⁴⁷ KIS János: *Az állam semlegessége*. Atlantisz Kiadó, Budapest, 1997. 80-100., KOVÁCS: *Az egyenlőség felé...* i.m. 68., DURHAM JR., W. Cole, MARTÍNEZ-TORRÓN Javier, *Religion and the Secular State/ La religion et l'Etat laïque*. In: DURHAM JR., W. Cole, MARTÍNEZ-TORRÓN Javier (ed.), *Religion and the Secular State: National Reports/ Lareligion et l'Etat laïque: Rapports nationaux*, The International Center for Law and Religion Studies, Brigham Young University, Provo, Utah, 2010, 56., GYÓRFI Tamás: Az állam semlegességének elve az alkotmányjogban, *Jogelméleti Szemle*, 2003. 3., <http://jesz.ajk.elte.hu/gyorfi15.html> (2014.02.04.), SCHANDA Balázs: *A vallásszabadság és a lelkiismeret szabadsága*. In: SCHANDA Balázs, BALOGH Zsolt (szerk.): *Alkotmányjog-Alapjogok*. Bp., PPKE JÁK, 2013. 151., SZATHMÁRY Béla: Az egyházi autonómia határai. *Jogtudományi Közlöny*, 2007. Január, 90-91., PACZOLAY: *Lelkiismereti és vallásszabadság* i.m. 559.

⁴⁸ *The Moscow Branch of the Salvation Army v. Russia*, no. 72881/01, ECHR 2006-XI., § 58.

meghatározásánál és nem diszkriminatív módon leszűkíteni a vallást.

2. Az elismerés feltételei

Az Ehtv. szerint a „vallási tevékenységet végző szervezetet az Országgyűlés egyházként ismeri el, ha elsődlegesen vallási tevékenységet végez, tanításának lényegét tartalmazó hitvallása és rítusa van, legalább százéves nemzetközi működéssel rendelkezik vagy húsz éve szervezett formában, vallási közösségként működik Magyarországon és Magyarország lakosságának 0,1 százalékát elérő taglétszámmal rendelkezik”.⁴⁹ Szándékosan nem vizsgálom a feltételek összességét, csak ami számomra a legkevésbé egyeztethető össze a semleges állam koncepciójával. Szeretném leszögezni, hogy alapvetően nem vetem el a felsorolt feltételeket minden körülmény között, de ahhoz, hogy bármelyik megállja a helyét egy demokratikus jogállamban, az Ehtv. csak a törvény hatálybalépése után elismerésüket kérő vallási csoportokat kötelezhette volna az új feltételeknek való megfelelésre és a már meglévő egyházakat visszamenőleges hatállyal nem foszthatta volna meg a törvény által szerzett jogaitól, megsértve a jogbiztonság elvét. Az érintettek sérelmét súlyosbította, hogy mindössze egy nap állt rendelkezésükre a törvény hatálybalépése előtt, hogy megismerjék a törvény szövegét. Emellett központi probléma, hogy a törvény automatikusan elismert 14 egyházat, amelyeknek nem kell megfelelniük ugyan azon feltételeknek, ezzel súlyosan sérül az egyházak egyenlőként kezelésének elve, hiszen nem mér egyenlő mércével a törvény. Az Ehtv. elismerési feltételei szinte lehetetlenné teszik, hogy egy új vallási közösség ezeknek megfeleljen és egyházi jogi személyiséget nyerjen a jövőben. Ez a típusú korlátozás az EJEB. értelmezési gyakorlata szerint beavatkozás az érintettek vallásszabadsághoz való jogába.⁵⁰

A 20 éves hazai működés az EJEB. gyakorlatát tekintve túlzónak tekinthető. Egy Oroszország elleni ügyben⁵¹ a bíróság megállapította, hogy a 15 éves általános várakozási idő egyezményesértő, illetve egy Ausztria elleni ügyben⁵² a magasabb bejegyzési szintre jutásnál már a tíz évet is túlzónak találta. Látható, hogy a vallási közösségeknek reális lehetőségekkel

⁴⁹ 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról. III. fejezet 14. §

⁵⁰ MINK Júlia: Fórum, Egyháztörvény. *Fundamentum*, 2011/3. 55., *Metropolia Basarabiei Si Exarhatul Plaiurilor and Others v. Moldova* no. 45701/99, 7 June 2001, § 105.

⁵¹ *Kymla v. Russia*, no. 76836/01 and 32782/03, 1 October 2009, § 85.

⁵² *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria* no. 40825/98, 31 July 2008. §§ 96-98.

kell rendelkezniük a jogi személyiség elnyerésére.⁵³ Emellett nem hagyható figyelmen kívül az EBESZ-Velencei Bizottság irányelveinek azon tartalma, hogy a regisztráció engedélyezése előtt nem helyes hosszas jelenlétet követelni az államban, illetve meg kell kérdőjelezni azon rendelkezéseket, amelyek visszamenőleges hatállyal működnek vagy nem teszik lehetővé a már megszerzett érdekeltségek védelmét.⁵⁴ A Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatalának szakértőiből álló tanácsadó bizottságának irányelvei egyértelműen kifejtik, hogy a vallásfelekezetek jogi státuszának biztosításában az elsődleges indok vallási életük megkönnyítése és nem az állami felügyelet alá helyezés.⁵⁵ Ez természetesen nem jelenti azt, hogy az állam ne szabályozhatná az egyházzal való viszonyát, valamint a támogatásokat. Viszont az államnak azt a hatalmát, amivel megvédheti az intézményeket és az állampolgárokat az őket veszélyeztető entitásoktól, csak módjával lehet alkalmazni, amikor az egyesülési jog keretén belül értelmezzük, csak meggyőző, kényszerítő erejű okok indokolhatják ennek a szabadságnak a korlátozását.⁵⁶ Tehát a mérleg nyelve nem billenhet át csak és kizárólag az ellenőrzésre, figyelmen kívül hagyva a vallási tevékenység esetleges ellehetetlenülését. Mindezeket figyelmen kívül hagyva a mostani feltételek többletkövetelményektől teszik függővé a vallási tevékenység gyakorlását, ami kifejezetten az egyes meggyőződések leértékeléséhez vezet, ami súlyosan sérti az érintettek vallásszabadsághoz való jogát és az emberi méltóságukat. Mindezek mellett személyek közötti megkülönböztetésnek tekinthető, hogy az állam aszerint büntet vagy jutalmaz, hogy az egyház mikor szerveződött melynek az érintettek tagjai.⁵⁷

Az 1000 tag megkövetelése éppen tízszerese az Ltv.-ben meghatározott egyházi státuszhoz szükséges létszámnak. A 8/1993. (II. 27.) AB határozatban az Alkotmánybíróság vizsgálta az előírt 100 alapító személy meglétének szükségességét az egyházi nyilvántartásba vételhez és, arra a megállapításra jutott, hogy ez a feltétel nem sérti a 100 alapítót el nem érő vallási közösségek együttes vallásgyakorlásukhoz való jogukban. Ennek a döntésnek a ráhatása érződik az Ehtv.-ben a taglétszám meghatározásakor. A jogalkotó kifejezetten társadalmi támogatottságot vár el a vallási közösségektől, ami tovább fokozza az egyén hitének leértékelését, másrészt nehezen egyeztethető össze az Ehtv.-el. Érdemes ugyanis

⁵³ SCHANDA Balázs: Vallásszabadság az Európai Emberi Jogi Bíróság gyakorlatában. *Vallástudományi Szemle*, 2011/2. 19-20.

⁵⁴ UITZ Renáta: Freedom of Religion: In European Constitutional and International Case Law. Belgium, Council of Europe, 2007. 94-95.

⁵⁵ Laws governing registration of religious/belief organizations 17. <http://www.osce.org/odihr/13993>

⁵⁶ *The Moscow Branch of the Salvation Army v. Russia*, no. 72881/01, ECHR 2006-XI., § 62.

⁵⁷ MÉSZÁROS István László: A vallási jogegyenlőség védelmébe. *Fundamentum* 1999/2. 102.

megvizsgálni, hogy ki számít egyháztagnak, hiszen a törvény csak annyit tartalmaz, hogy „legalább ezer természetes személy tag nevét, magyarországi lakóhelyét, aláírását tartalmazó aláírási ívet” kell csatolni a kérelemhez, vagyis az egyházaknak semmilyen más módon nem kell igazolnia a tagok tényleges elköteleződését.⁵⁸ Tehát elvárnak a vallási csoportoktól egy igen magas létszámot azért, hogy ennek megléte bizonyítékként szolgáljon a vallás valódiságára, kiszűrve ezzel a visszaéléseket. De ha a tagok valódi elköteleződése nem képezi a vizsgálat tárgyát, akkor mi végre ez a szigorú követelmény, ez hogyan valósítja meg a visszaélések kiszűrését?

Az 1000 fő már túlzottan megszorító létszámkövetelménynek minősül, hiszen Európa második legmagasabb támogatói küszöböt megkövetelő egyházügyi törvény a mienk, egyedül Szlovákia követel meg több alapító tagot (húszezer) az elismert egyházi státusz megszerzéséhez.⁵⁹

Összességében a 20 éves hazai várakozási idő, a 100 éves nemzetközi működés illetve az 1000 tag megléte a szubjektív elemek ráhatásának következtében nem tekinthetőek többé objektív mércéknek. Ugyanis a vallás fogalmának meghatározása és az Alaptörvénybe foglalt új feltétel alapján a közösségi célok érdekében történő együttműködésre alkalmasság homályos megfogalmazása (normavilágossági probléma) nem teszi lehetővé, hogy egyes vallási közösségek megfeleljenek az esetleges objektív mércéknek. A közösségi célok érdekében történő együttműködés iránti és annak hosszú távú fenntartására való szándék kívánalma paradoxon a 9.§ (1)-(2) bekezdés⁶⁰ tekintetében, mert az egyházi státuszt meg nem szerző vallási közösségek nem kapnak állami finanszírozást, tehát nem tudják fenntartani közhasznú tevékenységeiket, de e közhasznú tevékenységek megléte szükségeltetik az egyházzá válásukhoz.⁶¹

⁵⁸ MINK: Fórum... i.m. 56.

⁵⁹ UITZ: *Freedom of Religion and...* i.m. 228.

⁶⁰ 1) A jelentős társadalmi támogatottsággal rendelkező, történelmi és kulturális értékeket megőrző, nevelési- oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, kulturális vagy sporttevékenységet önmaga vagy intézménye útján ellátó vallási közösséggel - működése biztosítása érdekében - a Kormány megállapodást köthet.

(2) A vallási közösségek tényleges társadalmi szerepét, az általuk ellátott (1) bekezdés szerinti tevékenységet az állam a vallási közösségek társadalmi szerepéhez kapcsolódó további jogszabályok megalkotásánál és a velük való kapcsolattartás során figyelembe veheti.

⁶¹ SZATHMÁRY Béla: Fórum, Egyháztörvény. *Fundamentum*, 2011/3, 61.

3. Újbóli nyilvántartásba vételi eljárás vagy elismerési eljárás

A törvény szövege egy eljárást tartalmaz, de valójában két különböző jogi mechanizmust takar. Újbóli nyilvántartásba vételi eljárás történt azon egyházak tekintetében, amelyek korábban egyházként működtek, de az Ehtv. hatálybalépése után elveszítették egyházi státuszukat. Elismerési eljárásról beszélhetünk a jövőben azon vallási tevékenységet végző szervezetek esetében, akik kezdeményezik az egyházi státusz megszerzését.

Az eljárás többfordulós. Első körben az Emberi Erőforrások Miniszterétől kell kérniük annak kimondását, hogy az egyház elsődlegesen vallási tevékenységet végez, tanításának lényegét tartalmazó hitvallása és rítusa van, illetve legalább 100 éves nemzetközi működéssel rendelkezik, vagy 20 éve szervezett formában, vallási közösségként működik Magyarországon és Magyarország lakosságának 0,1 százalékát elérő taglétszámmal bír. A miniszternek az eljárás során jogász, vallástörténész, vallástudós vagy szociológus szakképzettségű és tudományos fokozattal rendelkező szakértőt kötelezően igénybe kell vennie, viszont nem kérhető fel szakértőként egyházi személy. Kérelmük ezután a parlament emberi jogi bizottsága elé kerül, ami azt hivatott vizsgálni, hogy az egyház tanai és tevékenységei nem sértik az ember testi-lelki egészségéhez való jogát, az élet védelmét, az emberi méltóságot, hogy nem jelent-e nemzetbiztonsági kockázatot, valamint, hogy a közösségi célok érdekében az állammal való együttműködés iránti szándék és képesség tükröződik-e a lakosság nagyobb csoportja számára való hozzáférhetőségben. Ha minden feltételnek megfelel a kérelmező, akkor az országgyűlési képviselők kétharmada dönt, hogy elismeri-e vagy sem bevett egyházként.

Az eljárás kifejezetten vitatott eleme a törvénynek, aminek leginkább az az oka, hogy az elismerésről egy politikai szerv dönt, amely nem köteles elismerni egyházként egy vallási közösséget, akkor sem, ha az megfelel a törvény minden pontjának. Ez a megoldás nagyon különbözik a korábitól, amikor is az egyházakat a székhelyük szerint illetékes megyei bíróság, illetőleg a Fővárosi Bíróság vette nyilvántartásba,⁶² ami kifejezetten kizárta az önkényes döntéseket.

⁶² 1990. IV. II. fejezet, 9§ (1)

A Velencei Bizottság kifejtette, hogy nem szabad túl széles mérlegelési jogkört hagyni az államnak, ennek ellenére a törvény nem tartalmaz elegendő biztosítékot, arra nézve, hogy a döntéshozó a pártalanságra és semlegességre törekedjen, nincs, ami megakadályozza, hogy, önkényes döntések szülessenek. Emellett rávilágított arra is, hogy az OGY. összetétele változni fog és ez magában rejti a jogbiztonság veszélyét, hiszen az új felállás új egyházak elismerését és a régiak törlését eredményezheti.⁶³

Látható, hogy az eljárás a hatalmi ágak elkülönítését gyengíti, mivel a törvényhozási és bírósági feladatot összemossa, sőt a Parlament végrehajtóként törvénybe iktatja az egyházakat, illetve elutasíthat magukat egyháznak valló közösségeket. A demokrácia egyik alapelve sérül ezzel a megoldással. Elvárható, hogy a törvényhozó hatalom alkosson törvényeket, de ne járjon el jogalkalmazóként is (bíróként) egyedi esetekben, mert őt nem övezi a bíróságokra jellemző függetlenség és pártatlanság, mely garanciák éppen az önkényes döntések megakadályozását szolgálják. Az állam természetesen szabályozhatja az egyházi státusz megszerzésére irányuló eljárásokat, de nem válogathat saját belátása szerint a vallási közösségek között, főleg nem személyes érzület alapján.

Továbbá az Ehtv. jelenleg nem biztosít garanciát arra, hogy az elismerés iránti kérelem eljut egyáltalán a Parlament elé és esetleg ott „érdemi” vita alakulhatna ki a kérelmező vallási közösségről. Erre kiváló példa, amikor az Emberi Erőforrások Minisztériumát vezető miniszter egy meg nem nevezett, a kormány által felkért szakértő írásos véleményére hagyatkozva jogi elismerésre alkalmatlannak találta az Isten Gyülekezete Egyesült Pünkösdi Egyházat (továbbiakban: IGY). A szakértői véleményből nem derül ki többek között az, hogy a szakértő milyen tudományos módszertan alapján helyettesíti az IGY. amerikai testvéregyházának a United Pentecostl Church International (továbbiakban: UPI) önmeghatározását saját definíciójával és a tagegyház fogalmát sem határozza meg, ennek ellenére megkérdőjelezi a 100 éves nemzetközi működés feltételének való megfelelést. Teszi ezt az Ehtv. 14/A. § (1) a)-c) pontjának⁶⁴ figyelembe vétele nélkül, ami nem a nemzetközi egyház 100 éves létét követeli meg, hanem a nemzetközi egyházi szervezetben való tagságot,

⁶³ A Velencei Bizottság véleménye az Alaptörvény 4. módosításáról (amelyet a 95. plenáris ülésén fogadott el (Velence 2013. június 14-15.)). [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2013\)012-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2013)012-e) (2013.09.30.)

⁶⁴ 14/A. §26 (1) A 14. § c) pont ca) alpontja szerinti nemzetközi működést.

a) legalább két országban egyházi státusszal rendelkező és azonos hitelveket valló egyházak által kiállított igazolás, b) legalább két országban működő és azonos hitelveket valló egyházak, tagegyházak szövetsége által a szövetségi tagságról kiállított igazolás, vagy c) legalább két országban működő részegyházakat összefogó világegyház által kiállított igazolás alapján kell megállapítani.

aminek az IGY. az UPI.-jal való kapcsolata következtében tökéletesen megfelel.⁶⁵ A szakértő véleményének kikérése ellentétes azzal, hogy az állam hitbéli kérdésekben nem foglalhat állást, hiszen nincs akadálya annak, hogy olyan szakértőket alkalmazzon, akiknek a nézetei az általa támogatott egyházak megfelelését és a nem támogatottak elutasítását segítik elő.

A Parlament nem a megfelelő fórum, hogy az egyházak elismeréséről döntsön, mert döntése politikai színezete miatt eleve aggályosnak tekinthető, sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot. Az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése kimondja: „Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában.” E cikk érvényesülése jól kiolvasható az EJEB ítélezési gyakorlatából, hiszen egy közel 40 évvel ezelőtt hozott ítéletében megállapította, hogy a bírói út biztosítása nem csak a büntetőeljárás során feladata egy államnak, hanem a polgári ügyekben is köteles biztosítani a jogállamiságból fakadó követelményt.⁶⁶ A bírói út hiánya kifejezetten a vallásszabadság esetében is felmerült már, amikor egy román törvény szerint az egyházi tulajdont érintő vitában az érintett közösségnek egy vitarendező bizottsághoz kellett volna fordulnia bíróság helyett.⁶⁷

Az eljárás utolsó mozzanatát a nemzetbiztonsági kockázat vizsgálatát, kevésbé tudtam megismerni, mert semmilyen érdemi információ nincs a törvényben vagy más jogforrásban. Ez az elem sérti a normavilágosság elvét, mert nem tudható, hogy egy vallási közösség pontosan mikor is minősül nemzetbiztonsági kockázatnak. Így a vallási közösségeknek még csak lehetősége sincs, hogy törvénykövető magatartásra hivatkozassanak az eljárás során, mert nem ismerik a törvénynek való megfeleléshez szükséges magatartás pontos fogalmi kereteit, ezért a döntéshozó bármely nem preferált vallási csoport elutasításakor használhatja indokként.

A vallásszabadsághoz kapcsolódó ügyekben az EJEB által legszigorúbban vizsgált elem, azon egyházak újbóli nyilvántartásba vételének módja, amelyek korábban élvezték az egyházi státuszt. A bíróság a *The Moscow Branch of the Salvation Army kontra Russia* ítéletében megállapította a 9 cikk. sérelmét, tekintettel arra a tényre, hogy a szervezet, az Üdvhadsereg moszkvai ága korábban már működött, de az Oroszországban 1999-ben hatályba

⁶⁵ <http://cerf-institute.org/2014/04/28/a-magyar-kormany-fellep-a-vallasi-kisebbsenek-ellen-az-emberi-jogok-europai-birosaga-dontese-ellenere/> (2014.08.12.)

⁶⁶ *Golder v. the United Kingdom* no. 4451/70, 21 February 1975, § 34.

⁶⁷ UTTZ: „Hogy ki egyház...” i.m. 35., *Sambata Bihor Greco-Catholic Parish v. Romania* no. 48107/99, 12 January 2011.

lépő új törvény előírta, hogy december 31.-ig a korábban bejegyzett vallási egyesületeknek újból nyilvántartásba kell vetetniük magukat.⁶⁸ Az Ehtv. e kritériumának problematikája abban rejlik, hogy az újra regisztráció során immár sokkal szigorúbb feltételeknek kell megfelelniük a vallási közösségeknek. Tehát nem az újra regisztráció a törvénysértő momentum, hanem a folyamat során meghatározott kritériumoknak való megfelelés kényszere, ugyanis ha nem felelnek meg, akkor kénytelenek vallási tevékenységet végző egyesületi formában tovább működni.

Az új eljárásban az államnak nagyon nyomós okokkal kell előállnia ahhoz, hogy megtagadhassa az elismerést, ha az érintett egyház nem sértett törvényt, sőt az újra regisztráció késedelmei is az Egyezmény megsértéséhez vezethetnek, ugyanis az állam ezzel arra kényszeríti a korábban törvényes keretek között egyházként működő felekezeteiket, hogy kevésbé kedvező jogi keretek között működjenek.⁶⁹ Persze a tagállamoknak nagy a mérlegelési szabadsága az elismerendő egyházak kiválasztásában, de a mérlegelési jogkörüknek vannak korlátai, főleg az újbóli vagy magasabb szinten történő bejegyzéseknél.⁷⁰ Erre jó példa az általam már említett *The Moscow Branch of the Salvation Army kontra Russia* ügy, amiben a moszkvai hatóságok minden jogi és ténybeli alapokat nélkülöző okokra hivatkoztak (a szervezet külföldi irányítás alatt állhat, alkotmányellenes céljai lehetnek), amikor megtagadták az Üdvhadsereg moszkvai szervezetének bejegyzését.⁷¹

A magyarországi újra-elismerési eljárás a státuszukat elvesztett vallási közösségek jogfosztását eredményezte az általam már említettek mellett azért is, mert 2013-ban számos szervezet javára nem lehetett felajánlani az 1%-t, mert az adóhatóság a törvényi feltételek hiányában nem adhatta ki a technikai számot az alkotmánybírósági határozat értelmében újra egyházi státuszt nyert szervezeteknek.⁷² A megszakított jogfolytonosság következtében nem jutottak hozzá a személyi jövedelemadóból nekik felajánlott 1%-hoz.⁷³

⁶⁸ CSIIZINÉ SCHLOSSER Annamária: *Az egyházi jogi személy a régi és az új egyházi jogi törvényben*. Bp., L'Harmattan, 2012. 99., SCHANDA Balázs: „Vallásszabadság az Európai Emberi...” i.m. 20.

⁶⁹ UITZ Renáta: „*Freedom of Religion and ...*” i.m. 226-227., UITZ: „Hogy ki egyház...” i.m. 33., SCHWITZER Gábor: Fórum, Egyháztörvény. *Fundamentum*, 2011/3. 53., KONDOROSI Ferenc: Vallásszabadság kultúrák útján. *Jura*, 2011/1. 72-73., MINK: „Fórum...” i.m. 58., *The Moscow Branch of the Salvation Army v. Russia*, no. 72881/01, ECHR 2006-XI., § 96., *Church of Scientology Moscow v. Russia*, no. 18147/02, 5 April 2007., § 96.

⁷⁰ *Jehova's Witnesses of Moscow and others v. Russia* no. 302/02, 10 June 2010. § 155., *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria* no. 40825/98, 31 July 2008. § 98.

⁷¹ GRÁD András, WELLER Mónika: *A strasbourgi emberi jogi bírósághoz kért kérvények*. HVG-Orac Kft., 2011. 531.

⁷² SZILÁGYI: i.m. 189. http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/szilagyibernadett-ertekezes.pdf (2014.09.20.)

⁷³ A Nemzeti Adó- és Vámhivatal összesen 31 egyháznak továbbíthatta a nekik felajánlott 1%-kat.

Az egyházi státusz megszűnésének nem elhanyagolható következménye továbbá a társadalmi megítélés sem, hiszen egészen más lesz a helyzete annak a közösségnek, akit újra elismerésre netalán regisztrációra kötelez az állam, mint azon közösségeknek, akik folyamatosan végezhetik tevékenységüket.

Látható, hogy akár az újra elismerési, akár az elismerési eljárásról van szó egyik esetben sincs könnyebb dolguk a vallási közösségeknek, mert az egyház létrehozatala és az állami egyházjog elismerése mind két esetben igen távol került egymástól. Az újra elismerési eljárás során hiába felelt meg egy vallási csoport a feltételeknek, ha nem volt szimpatikus, illetve az elismerési eljárás a jövőre nézve teljesen ellehetetleníti, hogy az új vallási mozgalmak egyházi keretek között működhessenek.

4. Az érdemi jogorvoslat hiánya

A törvény hatálybalépésekor semmilyen jogorvoslatot nem tartalmazott. A módosítások következtében az elismerés elutasítása esetére most már az AB-t jelöli meg fellebbviteli fórumként. Az AB az Alkotmánybíróságról szóló törvényben meghatározott eljárás keretében vizsgálhatja felül az elutasítást tartalmazó országgyűlési határozatot. Problémát jelent az a tény, hogy az OGY. a módosításoknak hála ugyan indokolnia kell az elutasító döntést, de az AB csak az eljárás törvényességét ellenőrizheti, viszont a döntés indokoltságát nem.⁷⁴ Figyelembe véve a bíróság vizsgálódásának korlátait kijelenthető, hogy az alkotmányjogi panasz nem tekinthető hatékony jogorvoslatnak. Így a körülmények sem érdemi jogérvényesítést, sem érdemi felülvizsgálatot nem biztosítanak, ugyanis a parlamenti döntést előkészítő bizottság döntése ellen továbbra sem tartalmaz a törvény semmiféle jogorvoslatot.

Ez az elem egyáltalán nem egyeztethető össze az EJEB elvárásaival, hiszen a bíróság nem éri be azzal, hogy az állampolgárok részére rendelkezésre áll valamilyen jogorvoslati lehetőség, annak egyúttal hatékonynak is kell minősülnie.⁷⁵ A hangsúly a jogorvoslat hatékony voltán van és nem a jogorvoslat lehetőségének a tényén. Az EJEB. a *Hasan and Chaus kontra Bulgaria* ügyben mivel a belső jog nem nyújtott megfelelő jogorvoslatot, az

⁷⁴ 2011. évi CLI. törvény az Alkotmánybíróságról, II. fejezet, 11/A., 33/A. (1)–(2).

⁷⁵ *Cambell and Fell v. the United Kingdom* no.7819/77. 28 June 1984, § 80., *Volokhy v. Ukraine* no. 23543/02. 2. November 2006.

Egyezmény 13. Cikke értelmében megállapította a kérelmezők jogorvoslathoz való jogának sérelmét.

A jogállamiság és a jogbiztonság alkotmányos garanciái megkövetelik, hogy egyrészt a parlamenti döntést előkészítő bizottság döntése ellen is biztosított legyen valamilyen valós jogorvoslat, másrészt a parlament döntése ellen meg kellene teremteni a lehetőséget, hogy az érintettek Bírósághoz (pl. Fővárosi Bíróság, Megyei Bíróságok) tudjanak fordulni, amely objektíven, minden körülményt figyelembe véve hozná meg az ítéletét.

VI. KÉTSZINTES SZABÁLYOZÁS

Az Ltv. egy jövőbe mutató, példaértékű, törvény volt, amely viszonylagos kiszámíthatóságot és semleges keretet biztosított, így megfelelően biztosította a vallási pluralizmust. A mostani szabályozás a korábbi monolitikus, az az egyszintű rendszert kétszintűvé „bővítette”. Ennek megvalósításához részben életre keltette a bevett, elismert és megtűrt kategóriákat tartalmazó 1895. évi XLIII. törvénycikk szellemét.⁷⁶ A korabeli kritikusok úgy tartották, hogy a három státusz olyan jogi különbségeket jelenített meg, hogy valójában csak néhány privilegizált vallás szabad gyakorlatát jelentette, mint sem vallásszabadságot.⁷⁷ Ennek ellenére akkoriban ez jelentős előrelépésnek számított, még akkor is, ha egyes vallásfelekezetek csak alsóbb szinten lettek elismerve,⁷⁸ de legalább már nem kellett üldöztetéstől tartaniuk.

Az Ehtv. újra hierarchizálta a vallási közösségeket, „aminek következtében a társadalmi diskurzus számára a vallásszabadság úgy jelenik meg - Orwellel szólva -, hogy mindenki egyenlő, de vannak egyenlőbbek.”⁷⁹ A szabályozás szerint lényeges különbségek vannak az egyházi⁸⁰ és az egyesületi⁸¹ forma által nyújtott lehetőségekben, főleg a gazdasági támogatások és mentességek tekintetében.

⁷⁶ KÖBEL Szilvia: *From Állam és egyház kapcsolata*. In: ANTALÓCZY Péter (szerk.): *Egyházjog I.. Állami egyházjog alapjai*. Bp., Patrocinium, 2013. 25-26., UITZ: *Freedom of Religion and...* i.m. 203.

⁷⁷ MÉSZÁROS: *A vallási jogegyenlőség...* i.m. 103-104.

⁷⁸ UITZ: *Freedom of Religion and...* i.m. 203.

⁷⁹ MÁTÉ-TÓTH: *A vallásszabadság...* i.m. 5. <http://forrasmedia.hu/vallasszabadsag/konferencia/eloadasok/Mate-Toth%20Andras.pdf> (2013.08. 26.)

⁸⁰ „Az Országgyűlés által elismert egyház bevett egyház.” Ehtv. II. fejezet 1., 6§ (1)

A mostani kategorizálás visszalépésnek tekinthető a húsz évig tartó valós vallásszabadság élvezete után, mert az Ehtv. hatálybalépéséig a világvallások mellett új vallási mozgalmak is lehetőséget kaptak a kibontakozásra, míg a hatályos szabályozás a lehetőségeket igen szűkmarkúan „osztogatja”.

Az egyházalapítás joga átmenetet képez a vallásszabadság egyéni és kollektív jellege között.⁸² A vallási közösségek hagyományosan egyházakba szerveződnek, amelyek létrehozása éppen ezért természetes és elvitathatatlan igényük, a vallásszabadsághoz való jog része, tehát egyáltalán nem tévesen kötik a vallásgyakorlást az egyházi szervezeti formához.⁸³

Abból az általam vitatott állításból indulok ki, hogy egy vallási közösség egyházkénti elismerése nem feltétele a vallásszabadság érvényesülésének. Meggyőzőhetők lennének abban az esetben, ha az egyházak csak névleg különböznének az egyesületektől, de jogosítványaikban nem. Az Ehtv. viszont lényeges különbségeket fogalmaz meg, amelyek ténye elvitathatatlan, pedig egyik vallás sem kaphatna azon az alapon többlettámogatást, hogy azt az állam értékesebbnek tartja a többitől.⁸⁴ Egyet kell értenem azzal a felfogással, hogy az állam a vallás területén jelenleg szövetségesekben és ellenségekben gondolkodik, belemosva ezt a területet a társadalom politikai területének egymással ellentétes érdekeket megjelenítő és hegemóniáért harcoló érdekcsoportjainak szférájába.⁸⁵ A mostani szabályozás túl nagy teret enged az érdekérvényesítésnek, amit nagyban befolyásol, hogy egyes egyházak mennyire képesek élni a lobbizási lehetőségével.

1. Bevett egyházak kitüntetett szerepe és jogosultságai

A bevett egyházak többletjogosultságai sajátos jogállásukból fakadnak, az általuk élvezett előnyök jelentős mértékűnek tekinthetők és segítséget nyújtanak ahhoz, hogy vallási céljaikat különleges szervezeti formájuknak köszönhetően megvalósíthassák. Szabadon

⁸¹ „A vallási tevékenységet végző szervezet olyan egyesület, amelynek tagjai azonos hitelveket valló természetes személyek, és amelynek alapszabályában meghatározott célja vallási tevékenység végzése.” Ehtv. II. fejezet, 2., 9/A§ (1)

⁸² SZATHMÁRY Béla: *Fejezetek az állami vallás és egyházjogból: Tanulmányi segédlet az V. évfolyamos joghallgatók számára.* Bp. Károli Gáspár Református egyetem, 2006, 75.

⁸³ MINK: Fórum... i.m. 57.

⁸⁴ FRANKEN Leni: *Liberal state support for Religions: why and how?* (work in progress) <http://www.cevipof.com/rtefiles/File/pluralisme%20papers/Leni%20Franken%20-%20Liberal%20state%20support%20for%20Religions.pdf> (2014.11.01.)

⁸⁵ MÁTÉ-TÓTH: *A vallásszabadság...* i.m. 4. <http://forrasmedia.hu/vallasszabadsag/konferencia/eloadasok/Mate-Toth%20Andras.pdf> (2014.08.26.)

alakíthatják ki belső szervezetüket, nem köti őket a demokrácia intézménye és széles körben hozhatnak létre belső jogi személyiségű szervezeteket, szervezeti egységeket.⁸⁶ A bevett egyház belső szabálya az általános szabályoktól eltérően határozhatja meg az általa létrehozott szervezet képviselőt, törvényes működésének biztosítékait, átalakulását, egyesülését, szétválását, jogutód nélküli megszűnését, valamint létesítését. Megállapítható, hogy közvetett és közvetlen támogatások terén is számos kedvezmény illeti meg őket.

Az egyházakat a közvetett támogatások sajátos adójogi státuszuknak köszönhetően illetik meg. Ebbe a támogatási körbe tartoznak a különböző adómentességek, az adókedvezmények és az ingatlanhoz való hozzásegítés.

Az egyházak közszolgáltatói jogállásukból fakadóan adómentességet élveznek a közszolgáltatóként nyújtott szolgáltatásokra és a szolgáltatásokkal közvetlenül összefüggő termékértékesítésekre.⁸⁷ Szinte az egyházak által nyújtott közcélú feladatok teljes köre adómentes „például a humán-egészségügyi szolgáltatások, gyermek- és ifjúságvédelem, bölcsődei ellátás, óvodai, kollégiumi, diákotthoni ellátás, sportolással, testedzéssel kapcsolatos szolgáltatásnyújtás, közszolgálati rádiós és audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtása.”⁸⁸

Mentesülnek a gépjárműadó alól is azon személygépkocsi esetében, amelyet elsődlegesen vallási tevékenységhez használ egyházi jogi személy, de a törvényben nincs meghatározva, hogy mely tevékenységek minősülnek vallási tevékenységnek. Mindezek mellett bírósági és hatósági eljárásaikban illetékmentességet élveznek.

Továbbá adó kedvezményben részesülnek az egyházi működéshez kapcsolódó gazdasági-vállalkozási tevékenységekből származó bevételek tekintetében, a perselypénz, az egyházfenntartói járulék, illetve az adomány esetében, ide nem értve az egyházi jogi személy számára közcélú adományként átadott pénzösszeget.⁸⁹

Közvetlen támogatásként az „egyházi 1%-ot” csak ők gyűjthetik, így annak állami kiegészítése is csak őket illeti meg. Ráadásként a 2013. évi CXXXIII. törvény garantálja számukra a személyi jövedelemadó 1 %-t abban az esetben is, ha az adózók ennél kevesebbet ajánlanak fel a részükre.

⁸⁶ CSIIZINÉ: *Az egyházi jogi személy...* i.m., 43.

⁸⁷ 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról 85§ (4) bekezdés c pont.

⁸⁸ SZILÁGYI: i.m. 218. http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/szilagyibernadett-ertekezes.pdf (2014.09.20.)

⁸⁹ 1. számú melléklet az 1995. évi CXVII. törvényhez 4.8. pont.

Az egyház-finanszírozási törvény kimondja, hogy a bevett egyház a tulajdonában lévő közcélú tevékenységet szolgáló és egyéb ingatlanjainak, a vallási, kulturális örökség értékeinek, a műemlékeknek és a művészi alkotásoknak a megőrzéséhez, felújításához, gyarapításához, továbbá levéltára, könyvtára, múzeuma működéséhez a központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott összegű, az államiakhoz hasonló támogatásban részesül.⁹⁰

Az általa ellátott, Ehtv.-ben meghatározott közösségi célú tevékenységek után a hasonló tevékenységet folytató állami vagy helyi önkormányzati intézményekkel azonos mértékű támogatásra jogosult. Közoktatási intézményekben csak ők szervezhetnek a kötelező erkölcsstan helyett hitoktatást, amit az állam azzal támogat, hogy finanszírozza a hitoktatókat, biztosítja a tárgyi feltételeket.⁹¹ Továbbá csak ők végezhetnek tábori lelkészi, valamint börtön- és kórházlelkészi szolgálatot.⁹²

Emellett jogszabályban meghatározottak szerint az államháztartás alrendszereiből, európai uniós forrásokból vagy nemzetközi megállapodás alapján finanszírozott programokból, pályázati úton vagy pályázati rendszeren kívül, egyedi döntés alapján támogatásban részesülhet. Egyedi döntés alapján bármikor kaphatnak egyedi céltámogatásokat. Egyedi céltámogatások alatt különböző programokra pályázhattak az egyházak. Ilyen program az Egyházi kulturális programok támogatása, az Egyházi oktatási programok támogatása, az Egyházi szórványprogramok támogatása, a Hátrányos helyzetű kistérségek felzárkózása egyházi komplex programjainak támogatása, az Egyházi épített örökség védelme és egyéb beruházások előirányzata, és az Egyházak közösségi célú programjainak és beruházásainak támogatása.⁹³ Az egyedi céltámogatásokat szolgáló programok céljai jól láttatják, hogy számos átfedés van az általam már említett támogatásokkal, éppen emiatt nagyon átláthatatlan a rendszer.

Az 5000 lakosnál kisebb településeken szolgálatot teljesítő egyházi személyek jövedelempótlékot kapnak. Az egyházi ingatlanok megőrzésére, felújítására, gyarapítására is kapnak támogatást.

⁹⁰ SZILÁGYI: i.m. 203. http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/szilagyibernadett-ertekezes.pdf (2014.09.20.)

⁹¹ 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról 21§ (1) – (3).

⁹² Uo. 24. §.

⁹³ SZILÁGYI: i.m. ... 206-210. http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/szilagyibernadett-ertekezes.pdf (2014.09.20.)

Nem pénzalapú privilégiumnak tekinthető, hogy a bevett egyházak hitéleti célú bevételeit⁹⁴ és azok felhasználását állami szerv nem ellenőrizheti.⁹⁵ Saját szabályaik szerint kezelhetik a vallási tevékenységgel kapcsolatos személyes adatokat,⁹⁶ ami igen tág felhasználást jelenthet és ellenőrizhetetlen.

Az általa foglalkoztatottak munkaviszonyának tartalma a munkabér, a munkaidő és a pihenőidő vonatkozásában a közalkalmazotti jogviszonyhoz igazodik.⁹⁷ Jogszabályban meghatározott eljárás keretein belül részt vehetnek a jogalkotás során a jogszabálytervezetek és jogalkotási koncepciók véleményezésében,⁹⁸ vagyis véleményük megjelenhet a társadalmi diskurzus részeként, ezért befolyásoló képességük alapból erősebb.

2. Vallási tevékenységet végző szervezetek működésének kérdései és jogosultságai

Az állam pluralizmus melletti elköteleződése leginkább a kisebb vallási közösségek számára biztosított jogokkal mérhető. Ebből kiindulva szomorú látélet tárul elénk, mert bár a vallási tevékenység nem vált száz százalékban a bejegyzett egyházak monopóliumává, de kérdéses, hogy az egyesületi forma mennyiben felel meg a vallási közösségek belépő szintű jogi elismerésére vonatkozó elvárásoknak,⁹⁹ mondhatjuk-e rá, hogy „sajátos, a vallásszabadságra tekintettel többlet-autonómiát biztosító jogi forma.”¹⁰⁰

A Polgári Törvénykönyv szerint 10 személy alapíthat egyesületet, ami igazán méltányos taglétszám lenne, ha az egyesületi forma kifejezetten a vallási közösségek működéséhez igazodna. Csakhogy meg kell felelniük az egyesületek esetében jól ismert feltételeknek, mint a demokratikus önkormányzat megléte,¹⁰¹ ami nem minden vallás esetében egyeztethető össze a spirituális vezetéssel. „Az egyházak belső felépítése az előírásoknak megfelelően igen változatos, és a belső szervezeti felépítés gyakran

⁹⁴ Hitéleti célú bevételnek minősül különösen a személyi jövedelemadó meghatározott részének bevett egyház számára történő felajánlása, annak költségvetési kiegészítése, az ennek helyébe lépő juttatás, valamint az ingatlanjáradék és annak kiegészítése.

⁹⁵ 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról 23§ (1).

⁹⁶ Uo. 25§.

⁹⁷ Uo. 20§ (2).

⁹⁸ Uo. 19§/D. §.

⁹⁹ ÚTIZ: „Hogy ki egyház...” i.m. 33.

¹⁰⁰ 6/2013. (III. 1.) AB. határozat, 141.

¹⁰¹ HALMAI GÁBOR: *Az egyesülés szabadsága: Az egyesülési jog története*. Budapest, Atlantisz – Medvetánc, 1990. 128-134.

hierarchikus, a közösség működését érintő döntések pedig jó eséllyel hittételeken vagy kinyilatkoztatásokon alapulnak.”¹⁰² Képzeljük el egy pillanatra azt a (be nem következhető) lehetőséget, hogy valamelyik ma privilegizált egyház valamilyen okból kénytelen lenne vallási tevékenységét egyesületi keretek között megvalósítani. Nem tudna megfelelni az előírt demokratikus folyamatoknak, a választott tisztségeknek, sőt a döntések meghozatalára előírt szavazásnak sem. Hasonló felépítésű vallások kénytelenek hitvallásukat, hivatalos tanításaikat vagy istentiszteletüket megváltoztatni, ahhoz, hogy civil szervezetként elismerjék őket, ezzel elveszítve saját eredeti identitásukat.

Továbbá a tagság kérdése is problémás, annak tükrében, hogy az egyházak létszáma nem állandó, hiszen mindenkinek joga van ahhoz, hogy szabadon megválassza vallását vagy megváltoztassa azt, viszont az egyesületek nyilvántartott tagsággal működnek, így ez a forma alkalmatlan a regisztrációs követelményeknek köszönhetően, hogy a vallás szabad gyakorlása megvalósulhasson.

Támogatásaik igen csekélynek tekinthetők, aminek alapját az az 1% jelenti, amelyért az egyesületekkel és alapítványokkal kell versengeniük. Ezenkívül az egyesületi formában működő vallási tevékenységet végző szervezetre csak az évente egy alkalommal 5000 forint értékben adható tárgyjutalom juttatásának adómentessége vonatkozik, illetve „ha hitéleti tevékenysége mellett közfeladatokat is felvállal és ezáltal közhasznú egyesületnek minősül, akkor a létesítő okiratában rögzített közhasznú célokkal összhangban a magánszemélynek nem pénzben adott juttatás és a pénzben történő juttatás esetén legfeljebb a minimálbér 50 százalékát meg nem haladó összegben havonta adott támogatás lehet adómentes.”¹⁰³ Emellett saját bevételei származhatnak adományokból, illetve egyéb hozzájárulásokból,¹⁰⁴ de ezek mértéke meg sem közelíti a bevett egyházak saját bevételei mellett kapott államháztartásból származó bevételeket.

VII. A MAGYAR KERESZTÉNY MENNONITA EGYHÁZ ÉS MÁSOK KONTRA MAGYARORSZÁG ÜGY

¹⁰² Uitz: „Hogy ki egyház...” *i.m.* 34.

¹⁰³ 1. melléklet az 1995. évi CXVII. törvényhez 3.3. pont.

¹⁰⁴ 2013. évi CXXXIII. törvény a vallási közösségek jogállásával és működésével kapcsolatos törvényeknek az Alaptörvény negyedik módosításával összefüggő módosításáról.

Az ügy alapját kilenc volt egyház kérelme jelentette, amelyekben a kérelmezők a vallásszabadsághoz való jogukba történő beavatkozásra hivatkoztak. Az alapjog sérelmét az egyházak státusmegvonásában, illetve a státuszok egyedi döntés alapján történő visszaszerzésében látták. A kérelmek alapja lényegében megegyezett, ezért az EJEB összevonta őket.

A Kormány arra az álláspontra helyezkedett, hogy a sérelmezett intézkedések nem tekinthetők beavatkozásnak sem a vallásszabadság sem az egyesülési jog élvezetébe. A kérelmező vallási közösségek viszont arra hivatkoztak, hogy törvényesen jöttek létre az Ltv. alapján, ennek ellenére az Ehtv. hatálybalépésekor elvesztették e jogi státuszukat, amely a vallásszabadsághoz való joguk sérelmét eredményezte.

Az EJEB a magyar állam elleni eljárás során figyelembe vette a korábbi vallásszabadságot érintő eseteket és ezek alapján megállapította, hogy Magyarország megsértette a semlegességre vonatkozó kötelezettségét, nem érvényesül a neutralitás az érintett közösségek közötti megkülönböztetés miatt. Tehát nem az állam és egyház viszonyában, hanem az egyházak közötti viszonyban értelmezte az elv érvényesülését az EJEB. Az újraelismerési eljárás keretei elfogadhatatlanok, illetve az állam egyrészt a kormányzattal való együttműködés során, másrészt a hitéleti tevékenységre vonatkozó állami támogatások tekintetében is eltérően kezelte a vallási közösségeket attól függően, hogy az új törvény alapján továbbra is egyházként vagy vallási tevékenységet végző egyesültként működtek.

Az EJEB ítéletében kifejtette, hogy a Kormány túllépett a nemzeti mérlegelési jogkör határain, azzal, hogy ellentmondásos vallási tanítások hirdetőiként kezeltek olyan vallásokat, amelyek korábban teljes mértékig elismert egyházként működtek Magyarországon.¹⁰⁵ Rámutatott, hogy a vallási közösségek jogi státuszának kialakításakor el kell kerülni, hogy kedvezőtlen színben tüntessék fel az egyes vallási csoportokat, figyelemmel kell lenni arra, hogy a közvélemény fogékony egy adott vallás és az azt megtestesítő egyház hivatalos állami megítélésére a közéletben. Vagyis ha egy vallási közösséget nem ismernek el egyházként, az felerősítheti a vallási közösséggel szembeni ellenérzéseket, kiváltképp, ha kisebb közösségről van szó, akinek a tanításai esetleg újszerűek vagy szokatlanok. Továbbá az EJEB nem hagyhatja figyelmen kívül azt a kockázatot, hogy egy adott vallási csoport tagja csupán megtűrtnek, de nem elfogadottnak érezze magát, mert az állam nem ismeri el és nem támogatja az adott vallási szervezetet, amíg másokat igen. Ez abból adódhat, hogy egy vallás

¹⁰⁵ A Magyar Keresztény Mennonita Egyház és mások kontra Magyarország ügy §§ 88-96.

saját tanai által meghatározott közös gyakorlása kulcsfontosságú lehet a vallásszabadság jogának akadálytalan gyakorlása szempontjából. Az olyan helyzet, amelyet az alacsonyabb rendűség fent leírt érzése határoz meg, a vallás kifejezésre juttatására vonatkozó szabadságjognak ellentmond.”¹⁰⁶

Kihangsúlyozta, hogy olyan elismerési rendszert kell bevezetni, amely lehetővé teszi a jogi személyiség megszerzését és nem zárja ki a nem hagyományos egyházakat a vallás vagy vallási tevékenység meghatározásával az egyéni vallásszabadsághoz fűződő egyéni jogokból.¹⁰⁷ Továbbá sérelmezte, hogy nem lett kellően bizonyítva, hogy a Kormány céljainak elérésére nem álltak rendelkezésére kevésbé drasztikus megoldások.¹⁰⁸ Sőt felhívta a figyelmet, hogy a Kormány nem tárt elő semmilyen meggyőző érvet azt bizonyítandó, hogy a 2011. évi egyházügyi törvény hatályos mellékletében felsorolt bevett egyházak teljes mértékben tükrözik a magyar történelmi hagyományokat, abban a tekintetben, hogy az 1895 előtti helyzetet veszi alapul, figyelmen kívül hagyva az azóta bekövetkező történelmi változásokat.¹⁰⁹

Az OGY, mint a bevett egyházak elismeréséért megbízott szerv sérti a semlegesség és pártatlanság elvét, mert az egyházak elismerését politikai események-helyzetek befolyásolják.¹¹⁰ Rávilágított, hogy a nyilvántartásba vételi eljárás során szükséges az egyházak vallási alapelveinek vizsgálata a társadalomra veszélyesség kizárásának okán, de korábban a törvény által elismert egyházak esetében, amikor a Kormánynak nincsenek kézzelfogható indokai, akkor ez szükségtelen követelménynek minősülnek.¹¹¹ Mindezek mellett, ha kellően nyomós és kényszerítő indokok vezették volna a Kormányt, a vallási csoportok akkor sem kaptak tisztességes lehetőséget arra, hogy az elismerés általuk kívánt szintjét megszerezzék.¹¹²

Az EJEK újra kifejtette, hogy ha az állam pozitív kötelezettsége teljesítése érdekében előnyöket biztosít vallási szervezeteknek, akkor nem alkalmazhat diszkriminatív eszközöket, illetve, ha az állam úgy dönt, hogy csökkent vagy megvon előnyöket, akkor ezeknek az intézkedésnek is hátrányos megkülönböztetéstől mentesnek kell lennie.¹¹³ Az EJEK úgy

¹⁰⁶ Uo. § 94.

¹⁰⁷ Uo. § 90.

¹⁰⁸ Uo. § 96.

¹⁰⁹ Uo. § 101.

¹¹⁰ Uo. § 102.

¹¹¹ Uo. § 104.

¹¹² Uo. § 105.

¹¹³ Uo. § 107.

vélekedik, „hogya az államok rendelkeznek bizonyos mérlegelési jogkörrel ezen a téren, de ez nem jelentheti a nemzeti mérlegelés teljes körű elfogadását a vallások és vallási szervezetek tekintetében, és egy adott tagállam vonatkozó törvényi megoldásainak összhangban kell lenniük a Bíróság ítélezési gyakorlatával.”¹¹⁴

A vallási csoportok működési idejének hosszabb idejű megkövetelését az EJEB megérti az újonnan alapított és ismeretlen vallások esetében, de nem indokolt olyan vallási közösségek esetében, amelyek a kommunizmus után törvényesen jöttek létre és azóta ismertek az illetékes hatóságok számára „és amelyek éppen csak, hogy lecsúsztak a működés hosszára vonatkozó követelménynek való megfelelésről.”¹¹⁵

Ugyanakkor a jelenlegi jogszabály szerint a vallási egyesületek nem folytathatnak bizonyos, csak az egyházak számára kisajátított vallási tevékenységeket, amely az EJEB megítélésében a közös vallásszabadságra vonatkozó jogukra kihat. Emellett a támogatások és kedvezmények nagy részéből is ki vannak zárva, csak hogy az ilyen különbségtétel nem elégíti ki az állami semlegesség és pártatlanság követelményét és a megkülönböztető elbánás nélkülöz minden objektív alapot.¹¹⁶

Ezen számos elem összessége alapján az EJEB megállapította, hogy a vitatott intézkedés nem felelt meg a „nyomós társadalmi szükséglet” követelményének. Következésképp az intézkedés sértette az Egyezmény 11. cikkét¹¹⁷ a 9. cikkel¹¹⁸ összefüggésben.

¹¹⁴ Uo. § 89.

¹¹⁵ Uo. § 111.

¹¹⁶ Uo. § 112.

¹¹⁷ *Gyülekezés és egyesülés szabadsága:*

1. Mindenkinek joga van a békés célú gyülekezés szabadságához és a másokkal való egyesülés szabadságához, beleértve érdekei védelmében a szakszervezetek alapítását és az azokhoz való csatlakozásnak a jogát.
2. E jogok gyakorlását csak a törvényben meghatározott, olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság vagy közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megakadályozása, a közegészség, az erkölcsök, illetőleg mások jogai és szabadságai védelme érdekében szükségesek. Ez a Cikk nem tiltja, hogy e jogoknak a fegyveres erők, a rendőrség vagy az államigazgatás tagjai által történő gyakorlását a törvény korlátozza.

¹¹⁸ *Gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság:*

1. Mindenkinek joga van a gondolat-, a lelkiismeret- és vallásszabadsághoz; ez a jog magában foglalja a vallás vagy meggyőződés megváltoztatásának szabadságát, valamint a vallásnak vagy meggyőződésnek mind egyénileg, mind együttesen, mind a nyilvánosság előtt, mind a magánéletben istentisztelet, oktatás és szertartások végzése útján való kifejezésre juttatásának jogát.
2. A vallás vagy meggyőződés kifejezésre juttatásának szabadságát csak a törvényben meghatározott, olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban a közbiztonság, a közrend, közegészség vagy az erkölcsök, illetőleg mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükségesek.

A Bíróság úgy vélte, hogy a kérelmezők által elvesztettnek mondott agyagi előnyök összetett voltára tekintettel fel kell függeszteni a fennmaradó kérdéseket és az ítélet jogerőre emelkedésétől számított hat hónapon belül értesíteni kell az EJEB-t, hogy megtörtént-e a megállapodás az állam és a kérelmezők között.

Az ítélet meghozatala után pár hónappal a Kormány a Nagykamarához fordult, aki helyben hagyta a Kamara ítéletét. Ez az jelenti, hogy a Nagykamara úgy ítélte meg, hogy érdemben nem történt előrelépés az ügyben és a Kormánynak továbbra is fennáll a kártérítési kötelezettsége. Vagyis nem merült fel az Egyezmény vagy a hozzá kapcsolódó jegyzőkönyvek értelmezésében vagy alkalmazását érintő lényeges új kérdés.

Az EJEB ítélete értelmében a kétharmados többségű parlament által elfogadott egyháztörvény jogsértő, ennek ellenére jelenleg is hatályban van kárt okozva azoknak az egyházaknak, amelyet megfosztott törvényes jogállásuktól.

Az EJEB-hez forduló vallási közösségek számára a döntés egyelőre nem tekinthető győzelemnek, de az ítéletben kinyilvánított elvek és megfogalmazott jogok ettől még nagyon jelentősek, egyrészt a jövőbeni magyarországi újraszabályozást demokratikus mederbe terelheti, másrészt további adalékként szolgálhat ahhoz, hogy a vallásszabadság európai minimuma megszilárdulhasson.

VIII. ÖSSZEGZÉS – JAVASLATOK

Adott volt egy alapjog és adott volt hozzá egy törvény, ami biztosította annak érvényesülését. A törvényt újra gondolták, új koncepció született, az alapjog kiváltsággá, többletminőséggé vált.

Úgy gondolom, hogy szükség van az egyházügyi törvény újra szabályozására, és az Alaptörvény módosítására. Olyan jogi megoldásra van szükség, amely mindenkire egyformán érvényes, objektív feltételektől teszi függővé az egyenlő jogokat és kötelezettségeket biztosító egyházi jogállás megszerzését és a bíróságokra bízza az egyedi ügyek elbírálását.¹¹⁹

Egy új törvényhez igazából minden rendelkezésére áll a jogalkotónak, az AB. döntése, az EJEB. ítélete és a Velencei Bizottság véleménye is rámutat a semlegesség alkotmányos követelményeire, de én úgy gondolom, hogy valódi megoldást a semlegesség elvének

¹¹⁹ KOVÁCS: Az egyenlőség felé... i.m. 67.

követelményéből fakadó állam és egyház elválasztásán túl,¹²⁰ a határozottabb elválasztás jelentene hosszútávon. A vallási-hitéleti kérdéseket külön kellene választani a finanszírozási kérdésektől. Az egyházak finanszírozásának rendszerét teljes körűen át kell alakítani, mert a jelenlegi szabályozás átláthatatlan. Annak ellenére, hogy az állami támogatásban részesülő egyházak száma drasztikusan lecsökkent az új szabályozásnak köszönhetően, a változtatások az egyház-ffinanszírozás sokcsatornás rendszerét még sem szüntette meg, nem vált átláthatóbbá, sőt a finanszírozási szabályok differenciált rendszert hoztak létre, ami sértheti az egyházak egyenlőként kezelésének elvét.¹²¹

Látható, hogy az a cél, hogy kiszűrjék a visszaéléseket az egyházak finanszírozásában nem csak, hogy nem valósult meg, de még jogállami módszernek sem tekinthető, mivel a státusz megvonás egyértelműen olyan közösségeket is hátrányosan érintett, amelyek nem folytattak vitatható tevékenységet.¹²²

Célszerű lenne olyan megoldást választani, amelyben az állam, amikor közfeladat ellátásról van szó, akkor ne tegyen támogatás szempontjából különbséget az egyházi és a civil szervezetek között. A költségvetési finanszírozásnak függetlennek kellene lennie a szolgáltatást nyújtó szereplő szektoriális hovatartozásától.¹²³ Példaként szolgálhat erre az Egyesült Királyság, ahol – annak ellenére, hogy egyedi tradicionális okokból formálisan létezik államegyház - az egyházaknak nyújtott indirekt támogatások esetében a szabályozás nem tesz különbséget egyházak és jótékonyági szervezetek között, hanem ugyanazon kedvezmények állnak rendelkezésükre.¹²⁴

A radikálisabb elválasztás ellen hat azonban, hogy a civil szektor közfeladat ellátása visszaszorulóban van, ugyanis az új civiltörvény szerint csak a közhasznú minősítést elnyerő szervezetek láthatnak el közfeladatot, másrészt nagyon szigorú szabályoknak kell megfelelniük.¹²⁵ Az új civiltörvény szabályozása is az egyházak előnyét erősíti. Ilyen háttérrel nem hiszem, hogy kívánatos lenne a semlegesség szempontjából, ha a jelenlegi vallási

¹²⁰ TÓTH Gábor Attila: Mi van és mi legyen a magyar alkotmányjogban?, *Közjogi Szemle*, 2011. (4. évf.) 2. szám, 1.

¹²¹ SZILÁGYI: i.m. 232. http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/szilagyibernadett-ertekezes.pdf (2014.09.20.)

¹²² SZATHMÁRY Béla: *Az egyházakra vonatkozó szabályozás átalakulása*. MTA TK Jogtudományi Intézet, 2014, 3. http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2014_11_Szathmary.pdf (2014.05.05.)

¹²³ HORVÁT M. Tamás: Az ördög a részletekben van. Decentralizáció a szolgáltatásszervezésben, *Educatio*, 1997. (6. évf.) 3. szám, 470.

¹²⁴ SZILÁGYI: i.m. 81. http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/szilagyibernadett-ertekezes.pdf (2014.09.20)

¹²⁵ Uo. 235. http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/szilagyibernadett-ertekezes.pdf (2014.09.20)

tevékenységet folytató egyesületeket automatikusan bevonják a bevett egyházaknak járó privilégiumokba, mert az egyházak kiváltságai messze meghaladják szükségességi szempontból azt a mértéket, amely még belefér az általam semlegesnek gondolt állam keretei közé. Természetesen csak finanszírozási szempontból tartom szükségesnek az éles elválást, minden más szempontból a „nagyok” és a „kicsik” ugyan olyan jogállással kell, hogy rendelkezzenek.

Összegzésként érdemes hangsúlyoznom, hogy amíg a Kormány nem módosít a jelenlegi szabályozáson, addig Magyarországon nem beszélhetünk mindenkit megillető lelkiismereti- és vallásszabadságról, csupán kiváltságok sorozatáról. A mostani szabályozás kifejezetten nem „csak hangsúlybeli különbségeket jelent”,¹²⁶ hanem egy új modellt, ami túllép az értékválasztó modellen.

Bizakodásra adhat okot, hogy Trócsányi László igazságügyi miniszter megerősítette, hogy dolgoznak egy új egyházi törvény koncepcióján, később Gulyás Gergely, a törvényalkotási bizottság elnöke is megemlítette, hogy teljesen új egyházügyi törvény készül.¹²⁷ Mivel az EJEB nem szankcionálhatja az ítélet elmaradásának végrehajtását, így a végrehajtást ellenőrző Miniszteri Bizottság aktivitása lehetne megoldás, arra, hogy az új törvény ténylegesen megszüntesse a jelenlegi szabályozás okozta negatív hatásokat és, hogy azon volt egyházak ügyében kedvező döntés születhessen, akiknek az indítványai jelenleg is az Alkotmánybíróság előtt vannak. Kérdés, hogy a kétharmados többségű parlament mennyiben hajlandó változtatni a rendszerváltás óta az egyik legsúlyosabb önkényes jogfosztáson, és megfelelni az EJEB és az Alkotmánybíróság által megfogalmazott követelményeknek az új törvény megalkotása során. Hiszen saját céljai érdekében abszolutizálta a bevett egyházi státusz adományozását és olyan közösségeket fosztott meg egyházi státuszuktól, amelyeket a magyar bíróságok korábban már elismertek egy olyan törvény alapján, amely összhangban volt az Emberi Jogok Európai Egyezményével.

Utolsó mondat jogán én a teljes koncepcióváltás mellett tenném le a képzeletbeli voksomat, és szorgalmaznám a semlegesség elvének érvényesítését és kiterjesztését más alapjogokra is az Alaptörvényben, mert érdemi változás csak ennek hatására valósulhat meg.

¹²⁶ SCHANDA Balázs: Néhány megjegyzés a lelkiismeret és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi C. törvényről. *Jogtudományi Közlöny*, 2011.Október. 520.

¹²⁷ ATV Szabad szemmel: Gulyás Gergely <https://www.youtube.com/watch?v=XetvYMYenqU#t=953> (2014.11.01.)

IX. FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

- ANTALÓCZY, Péter: *Az egyházalapítás európai dimenziói*. Vallástudományi Szemle, VII. évfolyam 2. szám. 2011. 9-14.
- ANTALÓCZY, Péter (szerk.): *Egyházjog I. Állami egyházjog alapjai*. Patrocinium, Budapest, 2013.
- ALLPORT, Gordon W.: *Az előítélet*. Fordította CSEPELI György, Osiris Kiadó, Budapest, 1999.
- AUDI, Robert: *Democratic Authority and the Separation of Church and State*. Oxford University Press, New York, 2011.
- BENCE, György: *A vallási semlegesség határaitól*. Világosság, 1994. (35. évf.) 5-6. sz. 118.
- BITSKEY, Botond: *Antidiszkrimináció és egyházi autonómia*. Fundamentum, 2004/2. 71-79.
- CSIIZINÉ DR. SCHLOSSER, Annamária: *Az egyházi jogi személy a régi és az új egyházi jogi törvényben*. L'Harmattan, Budapest, 2012.
- DURHAM, JR., W. Cole — MARTÍNEZ-TORRÓN, Javier (ed.), *Religion and the Secular State: National Reports/ Lareligion et l'Etat laïque: Rapports nationaux*, The International Center for Law and Religion Studies, Brigham Young University, Provo, Utah, 2010,
- FÖLDESI, Tamás: *Meditáció a vallásszabadságról*. Társadalmi szemle, 1994. 2. szám. 18-32.
- GRÁD, András - WELLER, Mónika: *A strasbourgi emberi jogi bíraskodás kézikönyve*. HVG-Orac Kft., 2011.
- GYÖRFI, Tamás: *Az állam semlegességének elve az alkotmányjogban*, Jogelméleti Szemle, 2003.
- HALMAI, Gábor: *Az egyesülés szabadsága. Az egyesülési jog története*. Atlantisz – Medvetánc, Budapest, 1990.
- HORVÁTH, M. Tamás: *Az ördög a részletekben van. Decentralizáció a szolgáltatásszervezésben*, Educatio, 1997. (6. évf.) 3. szám.
- KARDOS, Gábor: *Az emberi jogokat védő nemzetközi jogi intézmények*. In: Halmai Gábor, Tóth Gábor Attila (szerk.): *Emberi Jogok*. Budapest, Osiris Kiadó, 2008
- KIS, János: *Az állam semlegessége*. Atlantisz Kiadó, Budapest, 1997.

- KIS, János: *Az állam semlegessége. Újabb nekifutás*. Fundamentum, 2011/3. 5-22.
- KIS, János: *Az összetorlódott idő, Politikai íráskor 1993-2013*. Kalligram, Pozsony 2013.
- KONDOROSI, Ferenc: *Vallásszabadság kultúrák útján*. Jura, 2011/1. 68-76.
- KOVÁCS, Kriszta: *Az egyenlőség felé. A hátrányos megkülönböztetés tilalma és a támogató intézkedések*. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2012.
- KÖBEL, Szilvia: *A lelkiismeret- és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény módosítására irányuló törekvések 1990 és 2010 között*. Jura, 2010/2. 140-149.
- KUKORELLI, István: *Az Alaptörvény és az egyházakról szóló sarkalatos törvény kapcsolata*. In: ERDÉLYI, László (szerk.), *Egyházügyi, vallásszabadsági tudományos konferencia. Konferenciakötet, „Boldog Élet” Alapítvány*, Budapest, 2011.
- MINK, Júlia: *Fórum, Egyháztörvény*. Fundamentum, 2011/3. 55-58.
- MÉSZÁROS, István László: *A vallási jogegyenlőség védelmében*. Fundamentum, 1999/2. 99-104.
- PACZOLAY, Péter: *Lelkiismereti és vallásszabadság*. In: Halmai Gábor, Tóth Gábor Attila (szerk.): *Emberi Jogok*. Budapest, Osiris Kiadó, 2008
- RIXER, Ádám, *Fórum*. Fundamentum 2011/3. 65-70.
- RIXER, Ádám: *Humán közszolgáltatások igazgatása. Az egészségügy, az oktatás, a kultúra és a sport igazgatása*, Patrocinium. Budapest, 2011.
- SÁRI, János – SOMODY, Bernadette: *Alapjogok. Alkotmánytan II*. Osiris Kiadó, Budapest, 2008.
- SCHANDA, Balázs – BALOGH, Zsolt: *Alkotmányjog-Alapjogok*. PPKE JÁK, Budapest, 2013.
- SCHANDA, Balázs: *Állami egyházjog a bővülő Európai Unióban*. Jura, 2003/2. 88-105.
- SCHANDA, Balázs: *Néhány megjegyzés a lelkiismeret és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi C. törvényről*. Jogtudományi Közlöny, 2011.Október. 515-520.
- SCHANDA, Balázs: *Szakmai koncepció a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény módosítására*. Magyar Jog, 2000/7, 10-17.
- SCHANDA, Balázs: *Vallásszabadság az Európai Emberi Jogok Bíróság gyakorlatában*. Vallástudományi Szemle, 2011/2. 16-28.
- SCHWEITZER, Gábor: *Egyházak és jogállam – kérdések és remények*. Acta Humana, 2000/39-40. 34-41.

- SCHWITZER, Gábor: *Fórum*, Egyháztörvény. Fundamentum, 2011/3. 51-54.
- SZATHMÁRY, Béla: *Az egyházi autonómia határai*. Jogtudományi Közlöny, 2007. Január. 87-99.
- SZATHMÁRY, Béla: Fejezetek az állami vallás és egyházjogból. Tanulmányi segédlet az V. évfolyamos joghallgatók számára. Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2006.
- SZATHMÁRY, Béla: *Fórum*, Egyháztörvény. Fundamentum, 2011/3. 60-65.
- SZATHMÁRY, Béla: *Vallási esélyegyenlőség, vallási antidiszkrimináció*. Jogtudományi Közlöny, 2010. December. 636-645.
- SZILÁGYI, Bernadett: Az egyházak finanszírozása. Doktori értekezés. DEBRECENI EGYETEM MARTON GÉZA ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA, Debrecen, 2014.
- TÓTH, Gábor Attila: A jogok törvénye. Értekezés az alkotmányos szabadságról. Gondolat Kiadó, Budapest 2014.
- TÓTH, Gábor Attila: *Életfogytig szabadláb. Alkotmányjogi karcolatok*. Élet és Irodalom, Budapest, 2011.
- TÓTH, Gábor Attila (ed.): Constitution for a Disunited Nation. On Hungary's 2011 Fundamental Law. CEU Press, Budapest and New York, 2012.
- TÓTH, Gábor Attila: *Mi van és mi legyen a magyar alkotmányjogban?*, Közjogi Szemle, 2011. (4. évf.) 2. szám, 1- 4.
- UITZ, Renáta: Freedom of Religion: In European Constitutional and International Case Law. Council of Europe, Belgium, 2007.
- UITZ, Renáta: „Hogy ki egyház és ki nem” – Látlelet a magyar állam és az egyházak viszonyáról. Fundamentum 2011/3. 23-40.

X. FELHASZNÁLT JOGFORRÁSOK

- 1895. évi XLIII. törvénycikk a vallás szabad gyakorlásáról
- 1990. évi IV. törvény a lelkiismereti és vallásszabadságról valamint az egyházakról
- 1991. évi LXXXII. törvény a gépjárműadóról
- 1997. évi CXXIV. törvény az egyházak hitéleti és közcélú tevékenységének anyagi feltételeiről

- 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről
- 2010. évi CXXIII. törvény az adó- és járuléktörvények, a számviteli törvény és a könyvvizsgálói kamarai törvény, valamint az európai közösségi jogharmonizációs kötelezettségek teljesítését célzó adó- és vámjogi tárgyú törvények módosításáról
- 2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról
- 2011. évi LXIV. törvény a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény, valamint az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2006. évi LXV. törvény módosításáról
- 2011. évi C. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról
- 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról
- 2011. évi CLXVI. törvény Magyarország 2012. évi költségvetését megalapozó egyes törvények módosításáról
- 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról
- 2011. évi CLI. törvény az Alkotmánybíróságról
- 2012. évi CLXXVIII. törvény egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról
- 2013. évi CXXXIII. törvény a vallási közösségek jogállásával és működésével kapcsolatos törvényeknek az Alaptörvény negyedik módosításával összefüggő módosításáról
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- T/3507. számú törvényjavaslat a lelkiismeret és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról
- T/5315. számú törvényjavaslat a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról
- T/3621 törvényjavaslat a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény módosításáról
- 8/2012. (II. 29.) OGY határozat egyházként elismerés elutasításáról
- 142/2012. (VII. 3.) Korm. rendelet az egyházi költségvetési céltámogatások sajátos szabályairól

- 295/2013. (VII. 29.) Korm. rendelet az egyházi elismerésről és az egyházi jogi személyek jogállásának és működésének sajátos szabályairól
- 1056/1999. (V. 26.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Kormánya és a Magyarországi Evangélikus Egyház között 1998. december 7-én létrejött Megállapodás közzétételéről
- 1057/1999. (V. 26.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Kormánya és a Magyarországi Református Egyház között 1998. december 8-án létrejött Megállapodás közzétételéről
- 1058/1999. (V. 28.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Kormánya és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége között 1998. október 1-jén létrejött Megállapodás közzétételéről
- 50/2008. (III. 14.) a felsőoktatási intézmények képzési, tudományos célú és fenntartói normatíva alapján történő finanszírozásról szóló kormányrendelet
- 1045/2001. (IV. 20.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság Kormánya és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége között 2000. december 21-én aláírt megállapodás közzétételéről.
- Emberi jogok Egyetemes Nyilatkozata
- Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya
- Emberi Jogok Európai Egyezménye
- Európai Unió Alapjogi Chartája
- EBESZ/ODIHR irányelvek
- Az Egyesült Nemzetek Szervezete Emberi Jogi Bizottsága 22. Általános állásfoglalása (U.N. Doc. HRI/GEN/1/Rekontra1 at 35 (1994))
- A Velencei Bizottság a vallással és hittel kapcsolatos törvényhozás felülvizsgálatára vonatkozó 2004-es irányelve (amelyet a Velencei Bizottság 59. plenáris ülésén fogadott el, (Velence, 2004. június 18-19))
- Az Európai bizottság a demokrácia érvényesítésére a jog eszközeivel („Velencei Bizottság”) a 2011. évi egyházügyi törvényről szóló jelentése (amelyet a Velencei Bizottság 90. plenáris ülésén fogadott el (Velence, 2012. március 16-17))
- A Velencei Bizottság Magyarország Alaptörvényének Negyedik Módosításáról az alábbi bekezdéseket tartalmazza (amelyet a Velencei Bizottság 95. plenáris ülésén fogadott el (Velence, 2013. június 14-15))

XI. FELHASZNÁLT JOGESETEK

- 4/1993. (II. 12.) AB határozat
- 8/1993. (II. 27.) AB határozat
- 164/2011. (XII. 20.) AB határozat
- 6/2013. (III. 1.) AB határozat
- 27/2014. (VII. 23.) AB határozat a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény 2012. január 1-jétől 2012. augusztus 31-ig hatályos alaptörvény-ellenes 34. § (1) bekezdése folyamatban lévő ügyben történő alkalmazásának kizárásáról
- *The Moscow Branch of the Salvation Army v. Russia*
- *Metropolia Basarabiei Si Exarhatul Plaiurilor and Others v. Moldova*
- *Kymla v. Russia*
- *Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria*
- *Church of Scientology Moscow v. Russia*
- *Jehova's Witnesses of Moscow and others v. Russia*
- *Sambata Bihor Greco-Catholic Parish v. Romania*
- *Golder v. the United Kingdom*
- *Cambell and Fell v. the United Kingdom*
- *Hasan and Chaus v. Bulgaria*
- *A Magyar Keresztény Mennonita Egyház és Társai v. Magyarország*
- *Volokhy v. Ukraine* no. 23543/02. 2. November 2006.

XII. FELHASZNÁLT ELEKTRONIKUS FORRÁSOK

- [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2013\)012-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2013)012-e)
(2013.09.30.)
- http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2014_11_Szathmary.pdf (2014.05.05.)

- <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/egyhazi-nemzetisegi-es-civil-tarsadalmi-kapcsolatokert-felelos-allamtitkarsag/hirek/a-strasbourg-birosag-nem-vette-figyelembe-a-magyarorszag-jogszabalyvaltozasok-tartalmat> (2014.09.13.)
- http://nav.gov.hu/data/cms226637/17_melleklet_OGY_2011.pdf (2013.03.08.)
- <http://divinity.szabadosadam.hu/?p=6756> (2012. 09.20.)
- <http://www.parlament.hu/irom36/3621/3621.htm> (2013.03.08)
- <http://szuveren.hu/vendeglap/schweitzer-gabor/bucsu-a-felekezeti-egyenjogusagtol> (2012.10.02.)
- <http://jesz.ajk.elte.hu/gyorfi15.html> (2014.02.04.)
- <http://www.osce.org/odihr/13993> (2014.03.16.)
- [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2013\)012-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2013)012-e) (2013.09.30.)
- <http://cerf-institute.org/2014/04/28/a-magyar-kormany-fellep-a-vallasi-kisebbsgek-ellen-az-emberi-jogok-europai-birosaga-dontese-ellenere/> (2014.08.12.)
- <http://forrasmedia.hu/vallasszabadsag/konferencia/eloadasok/Mate-Toth%20Andras.pdf> (2014.08.26.)
- <https://www.youtube.com/watch?v=XetvYMYenqU#t=953> (2014.11.01.)
- <http://www.cevipof.com/rtefiles/File/pluralisme%20papers/Leni%20Franken%20-%20Liberal%20state%20support%20for%20Religions.pdf> (2014.11.01.)